

ACADEMIA ROMÂNĂ

FUNDAȚIUNILE
DOMNILOR ROMÂNI IN EPIR

DE

N. IORGA

MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE.

EXTRAS DIN
ANALELE ACADEMIEI ROMÂNE
Seria II.—Tom. XXXVI.
MEMORIILE SECȚIUNII ISTORICE.

BUCUREȘTI

LIBRĂRIILE SOCEC & Comp. și C. SFETEA

LEIPZIG

OTTO HARRASSOWITZ.

VIENA

GEROLD & COMP.

1914.

36.389.

Prețul 30 bani.

Analele Societății Academice Române. — Seria I :

Tom. I—XI. — Sesiunile anilor 1867—1878.

Analele Academiei Române. — Seria II :

L. B.

Tom. I—X. — Desbaterile și memoriile Academiei în 1879—1888.	
Indice alfabetic al volumelor din <i>Anale</i> pentru 1878—1888	2.—
Tom. XI—XX. — Desbaterile și memoriile Academiei în 1888—1898.	
Indice alfabetic al volumelor din <i>Anale</i> pentru 1888—1898	2.—
Tom. XXI—XXX. — Desbaterile și Memoriile Academiei în 1898—1908.	
Indice alfabetic al volumelor din <i>Anale</i> pentru 1898—1908	2.—
Tom. XXXI. — Desbaterile Academiei în 1908—9	5.—
» XXXI. — <i>Memoriile Secțiunii Istorice</i>	10.—
Patruzeci și doi de ani de domnie a Regelui Carol I, de <i>D. Sturdza</i> .	—,20
Un proces de sacrilegiu la 1836 în Moldova, de <i>Radu Rosetti</i>	—,50
Letopisețul lui Azarie, de <i>I. Bogdan</i>	1,60
Cum se căutau moșile în Moldova la începutul veacului XIX.	
Conдика de răfuală a Hatmanului Răducanu Roset cu vechilii	
lui pe anii 1798—1812, de <i>Radu Rosetti</i>	1,50
Originile asiuro-chaldeene ale greutăților romane, de <i>Mihail C. Sufu</i> .	—,20
Arhiva senatorilor din Chișinău și ocupațiunea rusească dela	
1806—1812. I. Cauzele războiului. Inceputul ocupației, de <i>Radu</i>	
<i>Rosetti</i>	2.—
Negru Vodă și epoca lui, de <i>Dr. At. M. Marienescu</i>	—,50
Criminalitatea în România, după ultimele publicațiuni statistice,	
de <i>I. Tanoviceanu</i>	—,30
Arhiva senatorilor din Chișinău și ocupația rusească dela 1806—1812.	
II. Negotierile diplomatice și operațiunile militare dela 1807—1812.	
Amănunte relative la ambele țeri, de <i>Radu Rosetti</i>	1,50
Unioniști și separatiști, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,50
» XXXVII. — Desbaterile Academiei în 1909—1910	5.—
» XXXVII. — <i>Memoriile Secțiunii Istorice</i>	14.—
Știri despre veacul al XVIII-lea în țerile noastre după corespon-	
dențe diplomatice străine. I, 1700—1750, de <i>N. Iorga</i>	—,50
Arhiva senatorilor din Chișinău și ocupația rusească dela 1806—1812	
III. Amănunte asupra Moldovei dela 1808 la 1812, de <i>Radu</i>	
<i>Rosetti</i>	1,60
— IV. Amănunte asupra Țerii-Românești dela 1808 la 1812, de	
<i>Radu Rosetti</i>	2.—
Despre elementele cronologice în documentele românești, de <i>N.</i>	
<i>Docan</i>	1,20
Partidele politice în Revoluția din 1848 în Principatele Române,	
de <i>A. D. Xenopol</i>	—,50
Studii privitoare la numismatica Țerii-Românești. I. Bibliografie	
și documente, de <i>N. Docan</i>	—,60
Știri despre veacul al XVIII-lea în țerile noastre după corespon-	
dențe diplomatice străine. II, 1750—1812, de <i>N. Iorga</i>	—,80
Conflictul dintre guvernul Moldovei și mănăstirea Neamțului.	
I. Înainte de 1 Iunie 1858, de <i>Radu Rosetti</i>	1,60
Marele spătar Ilie Țifescu și omorirea lui Miron și Velișco	
Costin, de <i>I. Tanoviceanu</i>	—,50
Luptele dela Ogretin și Teișani din zilele de 13 și 14 Septem-	
vrie 1602 (7111), de <i>General P. V. Năsturel</i>	—,50
Conflictul dintre guvernul Moldovei și mănăstirea Neamțului. II.	
După 1 Iunie 1859, de <i>Radu Rosetti</i>	1,50
Din amintirea unui boier Moldovean din jumătatea întâi a vea-	
cului XIX, Dimitrie Ghițescu, 1814—1878, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,70
«Doamna lui Ieremia Vodă», de <i>N. Iorga</i>	1.—
Sociologia și socialismul, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,20
Despre metoda în științe și în istorie, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,20
Țara Severinului sau Oltenia, de <i>Dr. At. M. Marienescu</i>	—,50
» XXXVIII. — Desbaterile Academiei în 1910—1911	4.—
» XXXVIII. — <i>Memoriile Secțiunii Istorice</i>	12.—
Francisc Rákóczy al II-lea, învictorul conștiinței naționale ungu-	
rești și Români, de <i>N. Iorga</i>	—,40
Un călător italian în Turcia și Moldova în timpul războiului cu	
Polonia, de <i>N. Iorga</i>	—,30
Două documente privitoare la revolta boierilor din țara Făgăra-	
șului în favoarea lui Mihnea Vodă numit cel Rău, 1508—1510,	
de <i>Ioan Pușcariu</i>	—,20
Carol al XII-lea, Petru cel Mare și țerile noastre, de <i>N. Iorga</i>	1.—
Câteva note despre cronicile și tradiția noastră istorică, de	
<i>N. Iorga</i>	—,20
Alte lămuriri despre veacul al XVIII-lea după izvoare apusene.	
Luarea Basarabiei și Moruzeștii, de <i>N. Iorga</i>	—,40

FUNDAȚIUNILE DOMNILOR ROMÂNI IN EPIR

DE

N. IORGA

Membru al Academiei Române.

Sedința dela 30 Ianuarie 1914.

I.

Intr'un memoriu precedent s'a văzut ce dătoresc lui Neagoe Vodă mănăstirile Tesaliei și Macedoniei, în cari el urmă ca ocrotitor și împărțitor de daruri Țarilor și Crailor sârbești cu cari se înrudise prin căsătorie. Poate și aiurea se vor putea găsi urme ale munificenței creștine fără păreche cu care a împărțit veniturile bogatei Țeri-Românești.

Oricum, subt urmașii lui Neagoe — care dădea și mănăstirii Sf. Ilie lângă Pogdoriana Epirului 300 de lei pe an în 1513 — și alte lăcașuri sfinte din Răsărit fură atrase în cercul binefacerilor pornite dela Domnii noștri.

În Salonic chiar, mănăstirea Vlatadon, clădită de doi frați crețani, se învrednică, la 15 Fevruarie 1587, de ajutorul lui Mihnea, acela pe care-l rugau de milostenie și călugării dela Meteore. Avem încă actul slavon care cuprinde dania de 2.500 de aspri în numele însuș al Domnului, dar și în al tatălui, Alexandru Vodă, în al evlavioasei sale maice Ecaterina, în al Doamnei sale, Neaga, și în al fiului iubit, «de inemă fiu den rodul Domnii Mele», Radu Vodă. Îl și dăm aici, în traducerea românească prin care ni s'a păstrat (1).

În lucrarea sa recentă, *Topographie de Thessalonique*, d-l O. Tafrali a dat înfățișarea de astăzi a bisericii Vlatadon sau «Vlateon» (Ceaș-Monastir), veche construcție acoperită cu țiglă, având un turn jos asemenea cu al bisericilor târgoviștene din secolul al XVII-lea și subt streșină o garnitură de cărămizi scoase cu muchea afară,

(1) Biblioteca Academiei Române, doc. 25XIV, cf. aceste *Anale*, XVIII, p. 38; și Hurmuzaki, XI, p. 901.

aşa cum le întâlnim în clădirile lui Mateiu Basarab. O reclădire cu bani și meșteri dela noi n'ar fi cu neputință, deși aceleași caractere se află și la alte biserici și paraclise locale. Imi pare rău că n'am la îndemână și lucrarea descriptivă a lui P. V. Papagheorghiu, *Θεσσαλονίκης ἱστορικὰ καὶ ἀρχαιολογικὰ*, apărută la Atena în 1912.

Sfânta Anastasia, «tămăduitoare de otravă», *μονὴ τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας φαρμακολοτρίας*, se pare, e cea de-a doua mănăstire din Salonic care se folosi de veniturile Țerii-Românești. Ea e descrisă de același Papagheorghiu în anul VIII din *Byzantinische Zeitschrift* (1). I se închină la noi biserica Sf. Ioan din Focșani, schitul Golești, din județul Râmnicu-Sărat, și biserica bucureșteană Udricani.

Mai multe acte ale mănăstirii focșănene pomenesc legătura cu «Sfânta Velicago (*sic*) Mucenica Anastasia ot Solon» (2). Ctitorul e Grigorașcu Vodă Ghica, din a doua jumătate a veacului al XVII-lea, despre care se spune că el a «zidit-o și înălțat-o din temelii» (3), cum se vede, de alminterea, prin actele de danie din 26 August 1664 și 16 Aprilie 1673 (4). E același Domn care a dat privilegiul cel mare pentru toate mănăstirile Athosului, și e aproape sigur că tot el a fost și cel care a închinat lăcașul său de pomenire, așezat pe pământul muntean al Focșanilor, depărtatei mănăstiri din Salonic, care-i va fi cerut sprijinul. În adevăr, Pelimon avea cunoștință de actul prin care Dosofteiu, vestitul Patriarh de Ierusalim, întăria cu blăstăm, *în același an 1664*, afierosirea către «tămăduitoarea de otrăvuri» (5). E interesant să se știe că, dacă până astăzi s'a păstrat biserica, de multe ori refăcută, care ține loc și de catedrală, zidurile mănăstirii, arse în 1854, au fost «vândute prin licitație Evreului Alpern, pe un preț de nimic» și distruse de acesta pentru a scoate piatra; clopotnița, scăpată de Vandali, a fost apoi și ea dărâmată, în 1905, «pentru că ajunsese a fi un depozit permanent de murdării» (6).

Goleștii ca și Udricanii atârnau de mănăstirea din Salonic numai pentru că, în veacul al XVIII-lea, fuseseră alipite de Sf. Ioan din

(1) Planșa xxxi. Cf. *ibid.*, p. 174, nota 4; pp. 171, 192 și urm.

(2) Caian, *Istoria orașului Focșani*, 1906, p. 246.

(3) *Ibid.*, pp. 232, 246, 247. Egumenul Filoteiu dela 1685, *ibid.*, p. 165. — De dânsa atârnă, printr'un metoc, și moșia prahoveană Ploieșciorii, pe Teleajin (*ibid.*, p. 133). Precista din Focșani fusese închinată de Nicolae Mavrocordat la Vatoped (*ibid.*, p. 104).

(4) *Ibid.*, pp. 82—5 (după Pelimon, *Memoriu*, pp. 95—102).

(5) *Ibid.*, p. 79.

(6) *Ibid.*, p. 80.

Focșani (1). Cea de-a doua e fundația din 1734 a Clucerului Udricanu (2). În sfârșit încă la 1840 un Tesalonician, Timoteiu, arhiepiscop de Troia (Troados), înnoitorul bisericii, eră egumen la Sf. Ioan (3). Il găsim și ca dăruitor de candelă la Udricani (4).

La 1716 boierul, din capuchehaielâcul Moldovei, care întovărășia pe cruntul Vizir Gin-Alî Pașa, venit să recucerească Moreia asupra Venețienilor, văzù și Salonicul, cu «corfosul mare și lat», cu «cetatea dela poalele muntelui», cu «străji», și «cule», cu «curloaiele», străvechi ce aduceau apa, cu «stâlpii de marmură» ai Turcilor cuceritori și «mănăstirile creștinești, de lăcuesc călugări și călugărițe», cu bisericile «și Mitropolia frumoasă, în care întreg să află trupul, moaștele lui Sfeti Grigorie Palamă și icoana lui Sfeti Dimitrie, zugrăvită dupe vremea vieții lui și ferecată cu argint făcătoare de minuni» (5). El nu se gândia că dintre Români va fi peste o jumătate de veac arhiereul chemat a face slujba înaintea acelor moaște și acelei icoane făcătoare de minuni.

În Aprilie 1745, Paisie, Patriarh de Constantinopol, care avea nevoie de sprijinul dragomanului Porții, pe atunci Moldoveanul Ioan Callimachi, fost Calmășul, dădea, după moartea Mitropolitului Ioanichie, acest Scaun tesalonician lui Gavriil, fratele dragomanului, care fusese până atunci mare-arhidiacon al său și se deosebise ca «bărbat cinstit, cuvios și cuviincios întru cele sfinte, în trupeasca lui înfățișare și în obiceiurile sufletului, și cu evlavie la cele sfinte, din tânăra vrastă îmbrăcând îngereasca shimă» (6). Până la 1760, când fratele său, ajuns Domn al Moldovei, îl chemă înapoi în țară, dându-i Mitropolia în locul lui Iacov Putneanul, el cârmui această mare Biserică străină, în fruntea căreia prezența sa eră așa de neașteptată. După obiceiul timpului, el plecă din Salonic luând cu dânsul pungile de bani cu cari vânduse moștenirea sa unui cleric grec gata să jertfească pentru această onoare și câștigul unit cu dânsa (7).

(1) Cf. *ibid.*, p. 78.

(2) Iorga, *Inscripții*, I, p. 290, no. 711.

(3) Caian, *l. c.*, p. 76.

(4) *Inscripții*, I, p. 291, no. 713.

(5) *Cronica expediției Turcilor în Moreea 1715*, atribuită lui Constantin Diichiti, ed. N. Iorga, București 1913, pp. 26—8.

(6) Iorga, *Documentele Callimachi*, I, pp. 399—407.

(7) *Ibid.*, p. cxiv; *Échos d'Orient*, anul V, p. 212; anul VI, p. 297.

II.

Legăturile cu Epirul ale țerilor noastre nu sunt vechi, această provincie balcanică, în care, pe lângă foarte mulți Albanezi, trăiau și atâția Români, chiar în orașe, fiind orientată, nu spre Nordul dunărean, ci spre Italia, și în special spre Veneția, stăpână odinioară și pe acestălalt mal adriatic. Dar, la mijlocul veacului al XVI-lea, o Domniță, fiică a lui Mircea Ciobanul și a Chiajnei, se despărția de puternicul Mihail Cantacuzino Șaitanoglu, pentru a lua, după îndemnul lui Ioasaf Argyropulos, fost Mitropolit de Salonic și acum Patriarh de Constantinopol, un Albanez de naștere, pe nepotul acestuia, Stamati (1). Ceva mai târziu, din Ianina însăși veni în Moldova un Zotu, fiul lui Tzigaras și coboritor după mamă din alt neam fruntaș, Apsaràs: cunoștințele lui de «carte grecească și turcească» îl ridicară la treapta de Mare Spătar, apoi de Vistier, și Petru Șchiopul făcu dintr'însul ginerele său, dându-i pe singura fată, Domnița Maria (2). Cunoșteam toată vieța lui, înainte și mai ales după fuga în Apus a socrului: deși el clădise lângă mănăstirea socrului său dela Galata mănăstirea sa, care, înainte de a fi refăcută cu cheltueala lui Vasile Vodă Lupu și a fiului Ștefan (3), se chema «mănăstirea Zotei dela Hlincea» (Ζότει δέλλα Χλίντζε) (4), mormântul i se vede încă lângă biserica Sf. Gheorghe a Grecilor din Veneția, și piatra-i fu pusă de fratele Apostol, un însemnat negustor, foarte cunoscut în acest oraș, om oarecum cult și sprijinitor de lucrări literare (5). Să adăugim că un Toma Cremidi, Epirot, eră împrumutătorul lui Petru Șchiopul (6) și că Nicolae Vistierul din Ianina jucă un rol pe lângă Radu Mihnea (7).

Apostol Tzigaras fu unul din ctitorii de mănăstiri din patria sa: prin testamentu-i, care ni s'a păstrat, el lăsă daruri bisericii de acolo (8). Eră și nevoie, pentrucă în acest timp creștinii din Ianina avură să sufere prigoniri.

(1) Cf. Hurmuzaki, XI, p. VI; XIV, pp. 55—6.

(2) Dosoteiu (Ieroteiu) de Monembasia, Βιβλίον ιστορικόν, reprodus și în Hurmuzaki, XIX, p. 85. Chipul său, din acea carte, în Hasdeu, *Cuvente din bătrâni*, I.

(3) *Inscripții*, I, pp. 103—9.

(4) Hurmuzaki, XIX, p. 121.

(5) *Ibid.*, XI, *passim*.

(6) *Ibid.*, pp. 553, 566, 569, 571.

(7) Aceste «Anale», mai sus, p. 534, no. DCLXIV.

(8) Am tipărit acest testament în *Literatură și artă română* pe 1900-1, p. 177 și urm.

Mai târziu următoarele lăcașuri din Ianina își aveau posesiuni în Țara-Românească : Τὸν πατέρων, a *Sfinților Părinți*, de care atârnă Sărindariul, biserica lui Mateiu Basarab, acum dărâmată, din București—odată socotită ca o podoabă a orașului (1)—și metocul ei, Balamucii din Ilfov, precum și mănăstirea Mislea, și ea în ruină, dela focul care, sunt vreo douăzeci de ani, i-a stricat zidurile. De *Katzikà* din Ianina erà legată mănăstirea Deduleștii, din județul Râmnicu-Sărat. În sfârșit și biserica *Velàs* din acest oraș aveà la noi schitul Băbenii, de care atârnă și alt schit, Bordeștii, în acelaș județ al Râmnicului-Sărat (2). Nici un oraș din Peninsula Balcanică nu trăgeà, de sigur, așa de mari venituri din Principate. Căci trebuie să adăugim daniile în bani cari, și pe vremea lui Constantin Brâncoveanu, se făceau la mănăstirea «dela Ianina, ce o zice la *Ostrov*», în sumă de 3.000 de lei, și la «Panaghia *Dorahani* lângă Ianina», care primià 4.000 (3). Ediția din 1699 a «Pravoslavnicei Mărturisiri» cuprinde și închinarea către Domnul milostiv din partea școlarilor greci dela cele două școli din Ianina (4). Lângă Ianina, mănăstirea Sf. Ilie, zisă Zitsa, *Zita*, aveà marea mănăstire bucureșteană a Sf. Ioan, pe locul Casei de Depuneri de astăzi (5).

Ar trebui cercetări la fața locului pentru a se puteà ști data când aceste biserici și mănăstiri s'au împărțășit întâiaș dată de dărnicia Domnilor români ; multe din mănăstirile închinete lor, dispărând, n'au lăsat măcar acte cari să ne poată sta la îndemână.

De alminterea numărul Epiroților așezați la noi se făcea tot mai mare, și ei păstrau uneori și legăturile cu Veneția de unde veniseră. Se poate zice chiar că prin ei ne-am apropiat de marea cetate italiană a negoșului oriental. Zotu Tzigaras mergeà la Veneția între ai săi, căroro mai mult decât altor «Greci» le aparțineà biserica Sf. Gheorghe. La 1715, când erà la București însuș Mitropolitul de Ianina, Ieroteiu, bogatul zaraf Nico Papa, prieten cu agentul venețian al Brâncoveanului, Nicolae Caraiani, lăsă 200 de lei «la mănăstirile din țara mea» și 100 acestui Mitropolit chiar : erà un Albanez curat, ale cărui rude se chemau Tzanta, Aspra,

(1) Chesarie Daponte asamănă Golia din Iași cu această biserică bucureșteană: Καθὼς τὸ Σαραντάριον στολή Βουκουρεστίου (Hurmuzaki, XIII, p. 280, n-le 2, 5), în trei epigrame.

(2) Lesviodox, *Istoria bisericească*, pp. 464—5.

(3) *Studii și doc.*, V, p. 363.

(4) *Bibliografia rom. veche*. Cf. și lucrarea, citată mai jos, a d-lui Filitti, p. 123 și urm.

(5) Amalia Papastavru, 'H Ζίτσα (carte inaccesibilă mie). Cf. și Chesarie Daponte, în Hurmuzaki, XIII, pp. 293—4, și Lampridis, 'Ηπειρωτικά, VI, p. 8 și urm., 39 și urm.

Lamaris. Și totuși familia eră așezată mai de mult în țară, de vreme ce mama zarafului eră înmormântată la biserica Stelea din București (dispărută și aceea). Și fiul său, Panaiti Nico, urmaș în zărăfie, eră în corespondență cu Ianinioții din Veneția, ca Teodor Ioannu, cu familia Glykys, care a dat vestiți tipografi venețieni, de subt teascurile cărora ieșiră atâtea cărți grecești, pentru biserică și pentru popor. În București trăiră pe atunci și încă un Tzigaras, Dimu (1). În sfârșit la 1731 se judecă un proces între Panaiti Nico zaraful și moștenitorii lui «Statie Alfangiul, neșătorul de Ianina», «amestecat la slujba ocnelor»: negustorul Andreiu din Ianina, ruda lui Statie, primise întâiu sarcina de vechil (2).

La Brașov veniă Mihalachi Kontoiani, «Condoiane», și fratele Pană, a căror soră, Chirața se zicea «arbănășaste» Țana (3).

În sfârșit mai târziu și Compania Grecilor din Sibiiu cuprindea Albanezi din Epir, ca acel Aristodul Nicolau Guma (Γροόμε), din Ianina, «ἀπὸ χωρίου Νεγάδος», care muriă în vârstă tânără la Sibiiu și eră îngropat lângă biserica din Groapă la 1808 (4).

În Ianina se născuse și Pano Maruzzi, mare negustor venețian, cu afaceri întinse și la noi, pe care-l ridică averea așa de sus, încât Rușii, al căror agent la Veneția a fost, îl căsătoriră cu fiica lui Scarlat Vodă Ghica și a Doamnei Ruxandei, adăpostită ca văduvă la ei, în Moscova (5).

Și dela Ianina eră acel tipograf al lui Vodă Mavrogheni Nicolae Lazaru, care începū să lucreze la tipografia lui din Curū-Ceșmē.

Ianina dădū țerii în sfârșit și un Mitropolit, pe Dosofteiu Filitis (6), și el începuse, la 1769, ca arhimandrit al mănăstirii închinată Sf. Ioan. Un lăudător al său nu uită să pomenească pe vechiul rege Pir și «coloniile cari în părțile Ipirului s'au tras preste câtăva vreme din neamul nostru», vădită aluzie la Aromâni, care nu miră la o inteligență așa de vioaie ca a lui Naum Râmniceanu (7). Și

(1) *Studii și doc.*, IV, p. 85, nota 1.

(2) *Ibid.*, p. 83, no. LXXVII.

(3) *Brașovul și Români*, pp. 416 și urm.

(4) *Ibid.*, XIII, p. 181, no. 616.—La 1643 scrie la Golgota călugărul Zaharia din Ianina «dela Lozetzi» (ms. 1434 dela Simopetradin Athos; v. Catalogul d-lui Spiridon Lampros, I, p. 128) Un Constantin din Ianina scrie la noi în 1714 (*ibid.*, p. 187, no. 2146).

(5) Hurmuzaki, XIII, pp. 191—2.

(6) *Istoria literaturii în sec. al XVIII-lea*, I, pp. 373—4.

(7) *Ibid.* Cf. I. C. Filitti, *Așezământul cultural al Mitropolitului Dositei Filitti*, București 1910.

Mitropolitul, murind fugăr în Brașov, lăasă un venit de 2.000 de lei pe an școlilor din Pogdoriana, locul său de naștere, și din Zitsa, unde i se pusese cartea în mână (1). Și biserica Sf. Ioan Teologul, unde-i erau înmormântați părinții, primi o rentă anuală (2).

III.

Cu Pogoniana relațiile Terii-Românești—căci și aici e vorba numai de dânsa, și nu de Moldova—trebuie să fie dela începutul veacului al XVII-lea. Atunci, în Domnia lui Radu Mihnea, binefăcătorul călugărilor dela Ivirul Athosului, se așeză întâiu în Moldova, pe la 1599, apoi la Dealu, ca egumen al mănăstirii cu vechile morminte domnești, un Mateiu, episcop, «Mitropolit» al Mirelor de pe coasta Asiei Mici—urmaș al Sfântului Nicolae, al cărui hram eră la Dealu, «Sfântu-Nicolae din vii»—, având ca loc de origine această Pogoniană. Dela el cunoaștem o activitate literară destul de întinsă și variată, cuprinzând versuri de cuprins religios și o interesantă cronică a întâmplărilor petrecute la Munteni în zilele sale (3).

Din Pogoniana erau membrii familiei Pepano, cu care avu legături strânse Constantin Stolnicul Cantacuzino, prefăcând și în românește testamentul unuia dintre dânsii, ctitorul mănăstirii Mărculeștilor dela Mostiște, Panu Pepano (4). El e poate acel «jupân Pană» în casa căruia se coborise Cantacuzino la Veneția, pe vremea când eră numai un tânăr student doritor de învățătură apuseană (5); la 1672 plătiă tiparul cărții, apărute la Valentin Martali Venețianul, în care se cuprindeau stihurile compatriotului său Mitropolitul Mateiu (6). Și unchiul care-i lăsase averea, Dona sau Donea Pepano, clăditorul, la 1661, din lemn de carpen, al mănăstirii pomenite, își făcuse banii prin negoțul cu Veneția, unde stătù o parte din vieață (7).

(1) *Ibid.*, p. 62. Mănăstirea vecină, Σωσίνοσ, fu făcută de I. Simota din Pogdoriana, așezat în Moldova; Lampridis, *l. c.*, p. 13.

(2) Filitti, *l. c.*, pp. 94—5.

(3) V. *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea*, I, p. 28 și nota 4; II, p. 609 și urm.

(4) *Operele lui Constantin Cantacuzino*, pp. 13—8.

(5) *Ibid.*, p. 7. Dacă nu e de cetit: «ale Jupânului Pană Gonduli ieromnimon». Un «ieromnimon Balanos» iscălește și ca martur în testamentul citat; p. 18.

(6) *Ibid.*, pp. xxxvi—vii. Cf. *Studii și doc.*, XXI, p. 94 și urm.: în penultimul aliniat de pe p. 94 s'au suprimat din greșeală la tipar, după «Isprăvile lui Mihaiu»: «ediția din 1683, care reproduce pe acea dată de».

(7) *Operele lui Constantin Cantacuzino*, p. xxxvii. Edițiile următoare, până la aceea din 1785, sunt la casa Glykys, ai cărei conducători erau din Ianina.

Mănăstirea Molybdoskepastos, — cu o Evanghelie pe pergament, din 1585, dela Isar și Mateiu Postelnicul — Stylu și Dryanu de acolo aveau în Principatul muntean schiturile Bradu (Buzău) și Codreni (Ilfov).

Să amintim în sfârșit că și lucrarea, — altă cronică munteană în versuri, — a Vistierului Stavrinós, alipită la aceea a lui Mateiu, care e continuatorul acestuilalt poet cronicar, e opera unui Epirot. În adevăr el ne spune însuș la sfârșitul poemei sale că e «din țara Malsianei, din locul ce se zice Delvino» (1), — Delvino al vestitului Ali Pașa din Tebelen. Și adaugă că în apropiere se află mănăstirea Sfântului Ioan Teologul, unde și-a făcut, de sigur, învățătura.

Din Pogoniana eră și acel Mitropolit Eftimie care iscălește într'un act din 1708 și în testamentul zarafului epirot Nico, la 1715 (2).

Această mănăstire a Sf. Ioan nu va fi fost lipsită de ajutorul Domnilor munteni, precum nici aceea din Pogoniana, căreia Brâncoveanu îi trimitea 3.000 de lei pe an (3). Încă de pe vremea lui Brâncoveanu (4), vechea biserică, astăzi nimicită, a lui Ghiorma Banul, din a doua jumătate a veacului al XVII-lea, atârnă de Pogoniana, și de aceea-i și zicea poporul: «biserica Grecii». Dar, dacă «mănăstirea Gura de lângă Pogoniana» ajunsese a-și avea, între lăcașurile închinat pe pământul Țerii-Românești, Stavropoleos, mănăstirea bucureșteană, și schitul musceleanu Valea (5), aceasta se datorește faptului că un cleric «den eparhia Pogonianii, den satul ot Osta-nița», Ioanichie arhimandritul, probabil dela «Grecii», fu, la 1724, ctitorul bisericii care luă apoi dela un înnoitor, episcop titular de Stavropoleis, trăitor după jumătatea veacului, numele sub care e cunoscută astăzi (6). Ioanichie eră încă la București — «părintele Stavropoleos» — la 1731 (7).

Având astfel un popas la București, Mitropoliții de Pogoniana se opriră adeseori, pe mai mult timp, în țerile noastre. Astfel întâlnim la 1780—805 pe Antim, un «proin», un fost Mitropolit, sfințind și

(1) Μαλσιανή ή χώρα του, και Δελβίνοσ μερίδα; ed. Papiu, *Tezaur*, I, p. 326.

(2) *Studii și doc.*, IV, pp. 77—9, 83—7.

(3) *Ibid.*, V, p. 363.

(4) *Condica Brâncovenească* la Arh. Statului, pp. 167—9, 1173; in Ionescu Gion, *Istoria Bucureștilor*, București 1899, pp. 193—5. După Lampridis se țineau de Molybdoskepastos.

(5) Lesviodox, I. c.

(6) *Inscripții din bisericile României*, fascicula a II-a, p. 356, no. 916. Cf. Ionescu Gion, I. c., pp. 219—21.

(7) *Studii și doc.*, IV, p. 83, no. LXXVII.

preoți în Capitala munteană, pe Dionisie, ales la 3 Iulie 1806, în București chiar (1).

Între mănăstirile epirote pe cari le ajută Brâncoveanu eră și aceea dela «Brodeț, den târgul ce să chiamă *Policeanii*, între *Arghirocastro*, făcută dă Pogonat Impărat» ; ea nu primiă mai puțin decât 9.000 de lei pe an (2). Din acest loc venise acel Jitnicer Manoli Politzanos care se întâmpină în Moldova la 1794 (3). Din Argyrokastron eră apoi poetul de Curte al lui Nicolae Mavrocordat, Mitrofan Gregoras, care muri în București în 1730 (4). Întâmplător și clericii de acolo poposiau, ca la 1796, pentru a sluji în bisericile Bucureștilor (5).

IV.

Din părțile macedonene nu odată veniau, pentru ajutor, episcopi, slavi și greci, cari și rămâneau la noi, măcar pentru câtăvă vreme. Astfel între arhierii cu cari, după fuga Mitropolitului Gheorghe Movilă și a episcopilor favorabili dinastiei izgonite, Mihaiu Viteazul puse la cale ierarhia bisericească a Moldovei, e și unul de *Vodena*: Teofan (6). Pe la sfârșitul veacului al XVIII-lea încă, de prin 1780, îndepliniă funcțiuni bisericești în Capitala munteană Daniil de Zihne (*Ζυγών*) (7).

Din Kastoria, care e și patria probabilă a lui Nicodim, începătorul curentului cărturăresc în vieața călugărilor români, veni sub Brâncoveanu, jucând un rol însemnat și în cursul negociațiilor de pace dintre Țarul Petru și Turci la Prut în 1711, un Gheorghe Kastriotul, care se făcea a fi rudă cu celalalt Castriot, Scanderbeg, eroul Albaniei, pe când el eră de fapt numai originar din Kastron (*Καστριώτης*) (8). Orașul său de naștere nu-l uită, și astfel, după ce,

(1) *Condica sfântă*, ed. Ghenadie, p. 337; Al. Lăpădatu, *Catagrafia bisericilor bucu-reștene* (din «Biserica Ortodoxă Română», XXXI), București 1908, locurile arătate la p. 57, sub Antim și Dionisie.

(2) *Studii și doc.*, V, p. 363. Diplomele dela Duca, Șerban Cantacuzino și Brâncoveanu, după Lampridis, în anexe. Mănăstirea Prodromul lângă mănăstirea *Φραστανών* e făcută, la 1614, de Nico Logofătul și Păună, cu copiii Preda, Petrașcu și Maria, zugerăviți acolo. (Lampridis, *l. c.*, p. 16 și nota 1).

(3) *Documentele Callimachi*, I, p. 587, no. 36.

(4) Hurmuzaki, XIII, p. 188.

(5) Lăpădatu, *l. c.*, p. 28.

(6) *Studii și doc.*, IX, p. 31; Hurmuzaki, XIV, p. 111, no. CCVII.

(7) Lăpădatu, locurile arătate la p. 57.

(8) V. și Hurmuzaki, XIV, p. 371 și urm.

în Iulie 1704, acest Mare Comis muntean făcù danii Scaunului patriarhal din Ierusalim și școlilor puse sub ocrotirea lui (1), el întemeie altă școală, în Kastoria, pe lângă biserica Maicei Domnului zisă τοῦ Μοῦσεῖκου, la 20 Martie 1708 (2), depuind pentru susținerea lor la aceeaș Zecca din Veneția, unde și Domnul său aveà atâția bani în siguranță, 2.332 galbeni, unde epitropi erau acei dela *San-Giorgio dei Greci*; și Mitropolitul Kastoriei aveà să-și iea partea din renta ce erà să rezulte (3). Deplângând «nenorocirea extremă a neamului nostru, al evlavioșilor creștini, și mai ales a compatrioților (πατριωτῶν) lui ce locuiesc în părțile Kastoriei», «silnicia tiranică», Zosimas, arhiepiscopul «de Iustiniana, de Ohrida, de Dacia Mediterană, de Ripenia (*sic!*: Ῥιπενούιας, *Ripensis*), de Prevalitana, de Dardania, de Mesia Superioară și celelalte», urmașul Patriarhilor de Ohrida de pe vremuri, întăria această hotărîre (4). Și, în sfârșit, ultimul act erà scris de Ioasaf «din Moscopole»—vestitul centru aromânesc—, «Corița și Selasphoros» (5). La 1715, Hrisant fiind Patriarh de Ierusalim, acest Scaun luà supravegherea școlii din Kastoria (6).

V.

Odată, pe la 1760, Atena a avut, după mărturia unui călător englez, un arhiepiscop român, «valah», de sigur din părțile macedonene sau tesaliene (7).

Dar mai ales Moreia avù dese atingeri cu țerile noastre, și de acolo a venit dascălul bucureștean Neofit (8).

Și aiurea am semnalat ctitoria la «sfânta lavră ce este în mijlocul Moreii, în Ținutul ce se chiamă *Kalavryta*, pe care-l păstorește sufletește arhiepiscopul de Tzernitza», a lui *Vasile Lupu*, și în numele Doamnei Ecaterina și a amânduror fiilor (9).

Aici e vorba de o clădire din nou; aiurea s'au dat ajutoare.

(1) Legrand, *Épistolaire grec*, pp. 58—63; Hurmuzaki, XIV, la această dată.

(2) Legrand, *l. c.*, p. 81 și urm.; Hurmuzaki, XIV, la această dată.

(3) Legrand, *l. c.*, p. 84 și urm.; Hurmuzaki, XIV, la aceeaș dată. Se și recomandau cetiri din «cei trei poeți, Hrisolora, Caton și Fochilide»; Legrand, *l. c.*, p. 87.

(4) *Ibid.*, p. 90; Hurmuzaki, la această dată.

(5) *Ibid.* Dascălul Metodie dela Kastoria, pe la 1720; Hurmuzaki, XIII, p. 187.

(6) Legrand, *l. c.*, pp. 199—203; Hurmuzaki, XIV, la această dată.

(7) Chandler, *Voyages*, III, Paris 1806, p. 23: «Le siège archiépiscopal était alors occupé par un Walaque, nommé Barthélemy, qui l'avait acheté depuis peu (c. 1760) à Constantinople».

(8) Hurmuzaki, XII, p. 187.

(9) *Studii și doc.*, XI, p. 113 și urm.; aceste «Anale», t. xxxvi: «Vasile Lupu ca următor al Impăraților».

Astfel la vestita mânăstire a Peșterii-celei-Mari, *Megaspoleon*, fundație imperială, anterioară veacului al XIV-lea și care primise în 1674 dela Sultanul Mohammed al IV-lea un privilegiu care-i fixă tributul la 6.000 de aspri, rămânând ca pe urmă, la 1798, Patriarhia de Constantinopol s'o facă stavropighie a sa (1): se trimiteau venituri ale vinăriciului oltean, în legătură cu cele afierosite la biserica Vlah-Saraiu din Constantinopol, metohul său, de care va fi vorba îndată (2). Egumenul amândurora dăruia arendașilor vinăriciului și icoana mânăstirii moreote (3). «Milele dela Megaspoleon» se păstrează și după măsurile ce atinseră, la 1821, ca o pedeapsă pentru Eterie, lăcașurile grecești (4).

Altfel Moreia, care dădu Ierusalimului doi dintre Patriarhii cei mari ai veacului al XVII-lea, trimetea la noi destui negustori și candidați de boierie, fără ca ei să fi jucat însă vreodată rolul aparte care deosebește pe Epiroți.

VI.

În Tracia numărul mânăstirilor eră restrâns, și însemnătatea lor, cercetarea lor de credincioși pentru icoane făcătoare de minuni, pentru moaște vestite, cu mult mai mici.

Aiurea (5) am dat și în facsimile actul românesc prin care Constantin Mavrocordat, ca Domn muntean, dădea, la 5 Maiu 1732, 200 de bolovani de sare dela Ocnă, după un vechiu obicei, și, în acest caz, ca o urmare a daniei unchiului, Ioan Vodă, și a tatălui, mânăstirii dela *Silivri*, «sfintii și dumnezeștii mânăstiri denū cetatea Silivrii, care și Scaună de Mitropolie iaste, unde să prăznuiaște hramulū preasfintii stăpănii noastre născătoarei de Dumnezeu și pururea Fecioară Mariia». Pentru «creștinii de ispravă» de acolo va fi așezat un dascăl de elinește, — ceeace «iaste o facere de bine de ceale mari neamului creștinescu» —, plătit cu 80 de lei pe an dela Cămara domnească.

La *Sozopole* (Sizeholi) eră vechea mânăstire a Prodromului, a Sfântului Ioan Botezătorul. La 1624, Radu Mihnea, autorul atâtor

(1) Miklosich și Müller, *Acta Patriarchatus*, II, pp. 195, 201, 219; Zacharia von Lingenthal, *Ius graeco-romanum*, II, p. 703 și urm.

(2) *Correspondența lui Dimitrie Aman*, pp. 36—7, 38.

(3) *Ibid.*, p. 47, no. 126.

(4) *Ibid.*, p. 81, no. 203. V. și *ibid.*, p. 196, no. 93.

(5) Aceste «Anale», XXXV, Apendice III, pp. 156—8, și planșa.

închinări, creatorul acestei datine, putem zice, îi alipește mânăstirea de lângă Iași a lui Aron Vodă (1), fără a se gândi că soția ctitorului, mort în Ardeal, la Vinț, unde fusese închis, și îngropat la Bălgrad, în biserica lui Mihaiu Viteazul, trăește încă în acele părți (2). Peste doi ani, în Martie 1626, Miron Barnovschi, continuatorul în toate privințele al lui Radu, întăria această legătură și trecea astfel și el între acești iefteni ctitori de mâna a doua (3).

Călugării români, izgoniți de Gavriil, noul egumen, reprezentant al Sozopolitanilor, se plânseră la Scaunul domnesc, arătând drepturile lor mai vechi și dovedind că noua căpetenie a mânăstirii n'avea chemarea de a-i izgoni. Actul lui Miron Vodă, din 25 Aprilie, fu dat însă în favoarea Grecilor (4). Moldovenii nu se lăsară, ci trecură în Ardeal, de unde se întoarseră, nu numai cu scrisori dela Doamna lui Aron, o Cantacuzină, cu tot numele ei de Stanca (5), dar și cu intervenția puternicului principe al țării, «Craiul» Gabriel Bethlen. Nici astfel nu izbutiră însă față de statornica evlavie a Domnului Moldovei către lăcașul Sfântului Ioan din Sozopole și față de dorința lui de a nu se strică această hotărâre a înaintașului. Se făcù pârșilor numai concesiia de a se putea adăposti la Hlincea, căpătând și șazeci de fălci de vie pentru întreținerea lor (6).

VII.

Fiul lui Radu, Alexandru Coconul, trecut de grija părintească în pomelnicul Sozopolitanilor, eră să hotărească însă altfel în ce privește mânăstirea lui Aron Vodă. Se pare că tatăl său însuș constatase pustiirea mânăstirii Sfântului Nicolae, «călcată de Turci», și adăpostirea călugărilor la Precista din insula *Chalke* lângă Constantinopol, cu voia Patriarhului, care înștiințase chiar despre aceasta pe Domnul Moldovei. La 20 Martie 1630, Alexandru Vodă,

(1) Hurmuzaki, XIV, pp. 117—8, no. CCXVIII.

(2) Veress Endre, *Erdélyországi pápai követek jelentései VIII. Kelemen idejéből (1592—1600)* (în «Monumenta Vaticana Hungariae»), Budapesta 1909, p. 294: «È morto Aaron prigione nel castello di Vincz, dove Sua Altezza gli haveva concesso da alcuni mesi in quà che stesse seco anco la moglie, et hà ordinato che si sepelisca nella chiesa valacca di Alba-Giulia, con le solennità che loro usano alli principi» (raport din 30 Iunie 1597).

(3) Hurmuzaki, XIV, p. 119, no. CCXX.

(4) *Ibid.*, pp. 119—201, no. CCXXII.

(5) Hurmuzaki, XII, p. 340, no. CCCCLXV; *Inscriptiï, II (Studii și documente, XV)*, p. 179, no. 488.

(6) *Ibid.*, pp. 120—2, no. CCXXII.

pomenind cu despreț tânguiriile de odinioară ale «unor călugări sârbi», pune în legătură lăcașul moldovenesc cu cea din urmă mănăstire grecească (1), de care apoi nu s'a mai deslipit până în zilele noastre. După ce Moise Movilă adause, la 26 Maiu și 27 August din acelaș an, întăritura sa (2), numai unii dintre Fanarioți se ocupară de mănăstirea decăzută. Pe la 1784 înainte călugărul Dometian din Chalke, ajuns arhimandrit și egumen, se îngriji bine de lăcașul ce i se încredințase «pustiu și cu totul gol», neavând «nici rogojină să aștern, nici ușă să închid, nici moară, nici heleșteu», moșiile fiind în mare parte vândute, și totuș o datorie bănească împovorând pe Aroneni: el trebui să dea cărțile de slujbă, păstrate încă, și să refacă până și pomelnicul, ceea ce se vede după înfățișarea istoricește neorânduită a acestuia în opera de refacere și întărire de arhiereul Teoclit al Euchaitelor (Εὐχαιτῶν), care-i urmase, ca «prostos», la 1809 (3).

Cât privește însăș mănăstirea dela Chalke, refăcută în parte de Marele Dragoman și prieten al lui Șerban Cantacuzino, Panaioti Nikussios (4) — care e și îngropat acolo —, ea adăposti o vestită școală, la care a învățat pe la 1820 și Gheorghe Săulescu.

Cu aceasta am ajuns la insulele Mării de Marmară și ale Arhipelagului. Numai în parte, poate chiar în mică parte, putem fi în stare a reface daniile domnești și boierești către dânsle.

Știm, dintr'o notiță întâmplătoare într'o culegere de scrisori orientale, făcută de Germanul Nicolae Reussner, că Miloș Vodă, fratele lui Alexandru al Țerii-Românești și cunoscut pretendent din a doua jumătate a veacului al XVI-lea, se făcù, în 1573, ctitor în *Chios*, la mănăstirea, însemnată, *Néa Movî*, căreia, fiind în Constantinopol, el îi cumpără, prin Iacob Paleologul, o moșioară, pe care o confiscă apoi Piali, sangiac al insulei (5). Din Chios i-a venit lui Mihaiu Viteazul însuș, prin Ragusa, unde fusese agent de negoț al

(1) *Ibid.*, pp. 126—7, no. CCXXVI. Cf. Spiridon Lampros, Catalogul mss. din Athos, I, p. 184.

(2) Hurmuzaki, XIV, p. 128, no. CCXXVIII. V. și *ibid.*, no. CCXXVII. Intre ctitori e pus și Petru Șchiopul (de Radu, nepotul său), și «Iancul» (*sic*), și Constantin Movilă, și Doamna lui Dabija Vodă, Dafina (*Inscriptii*, I. c., p. 179, no. 488).

(3) *Ibid.*, pp. 179—83. Se pomenește în însemnări și egumenul Chiril (*ibid.*, no. 495). Mitropolitul Gavriil Callimachi apare în acel pomelnic ca ocrotitor al lui Dometian.

(4) Hurmuzaki, XIII, p. 165.

(5) După Reussner, *Epistolae turcicae, liber IX, X et XI*, Frankfurt-pe-Main 1590, pp. 146—7, în Hurmuzaki, XIV, p. 86, nota 1.

Mirceştilor, Banul Mihalcea, care iscăleşte *Πίστιον, ἀπὸ τῆ Χίου* (1), —iar mai apoi Caragea (2),—şi e de crezut că el va fi făcut daniel la mănăstirea înzestrată de Miloş Vodă.

La *Rodos*, unde stătù multă vreme ca surgunit, Mihnea, nepotul lui Miloş, va fi avut şi grija Mitropoliei greceşti de acolo. Petrecerea în *Cipru* a lui Petru Cercel şi a fratelui său Petraşcu, a lui Iancu Vodă (3), n'a putut să fie cu totul fără urmări pentru lăcaşurile ortodoxe de acolo. Să amintim că în persoana Mitropolitului Luca,—al lui Radu Mihnea —, întâiu episcop de Buzău, Biserica munteană căpătă un arhierarh care nu pierdù niciodată legăturile cu poporul său şi cultura lui, deci poate nici cu insula de unde-şi trăgea obârşia: scria la 20 Martie 1588 un manuscript grecesc, ca episcop, pomenind, ca totdeauna, calitatea lui de Cipriot (4), şi avem dela dânsul o Psaltire, pe care o isprăveşte, la 7143 tocmai, «ucenicul său» arhierul Iacob (*παρ' ἐμοῦ, Ἰακώβου ἀρχιερέως, καὶ ἐμοῦ ὄντος αὐτοῦ μαθητοῦ*) (5).

Cu *Chios* n'avurăm a face iarăş până în vremea Fanarioţilor, când insula, ca şi Ciprul pentru Gheorghe Moruzi, asasinat la Larnaka, servi de loc de surgun al fruntaşilor Grecimii ce ocupă şi tronurile româneşti. De aici eră originar şi acel Iacovachi Rizu, care fu ginerele lui Grigorie Alexandru Ghica.

Lesbos, în sfârşit, e patria familiei Gianî. Fiul Marelui Primi-cheriu Ioan Tzanis, «fruntaşul filozofilor», de numire patriarhală, autorul de versuri preţuite, fu părintele lui Manole Vodă, pe rând Domn al Ţerii-Româneşti şi al Moldovei (6).

Până şi *Insulele Ionice* dădură pe Sofronie Licudi, din Cefalonia, laudătorul lui Şerban Cantacuzino (7).

(1) Hurmuzaki, XIV, p. 67, no. CXXXIX.

(2) *Ibid.*, XII, iscălitura dela p. 500—1, no. DCCC.

(3) Hurmuzaki, XI, pp. XLIV. Pentru Evangheliariul lui Radu Grămăticul din Măniceşti, Hasdeu, în *Columna lui Traian*, 1882, p. 78 şi urm. Pentru gramatica grecească a lui Petru, fiul lui Petru Cercel, păstrată la Biblioteca Regală din Dresda, *Archiva societăţii ştiinţifice şi literare din Iaşi*, IV, p. 260 (510) şi urm.

(4) Spiridon Lampros, Catalogul mss. din Athos, I, p. 424, no. 3963. Un manuscript de mâna lui dat Ivirului la 1624 (data e şi dela Hristos); *ibid.*, p. 279, no. 5505. Vezi şi cel dela 1594, *ibid.*, p. 100, no. CLXXVIII.

(5) Lampros, Catalogul mss. din Athos, I, p. 128, no. 1435. V. şi *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea*, I, p. 28.

(6) Hurmuzaki, XIII, p. 192.

(7) *Ibid.*, p. 193 şi urm.

La 1714, egumenul mănăstirii Brâncoveni, care nu atârna de Locurile Sfinte ale Răsăritului, eră un Grec din *Paros*, Neofit (1). Mănăstirea trebuiă să isprăvească având, la 1842, ca egumen pe Teodosie din Trapezunt (2).

Aici, la *Paros*, care dăduse pe dragomanul flotei, Constantin Ventura, tăiat pentru cauza lui Mihaiu Racoviță (3), se păstrează încă hrisovul, în cuprinsul ce urmează, prin care cel mai vestit din fiii moderni ai insulei, Nicolae Vodă Mavrogheni, trecut prin postul de Dragoman al Marinei, închină fundațiunile sale bucureștene în legătură cu biserica Izvorului Tămăduirii, Zoodochos Pighi (*Ζωόδοχος πηγῆς*), întemeiată de el pentru adăpostul țăranilor ce vin la Târgul de afară, mănăstirii părăsite Hekatontopyliane, și aceasta cu hramul Născătoareii de Dumnezeu, ctitorie, după legendă, a Sfintei Impărătese Elena, ca mulțumită a descoperirii, căpătată prin vis, a locului Crucii (4):

Io Nicolae Petru Mavrogheni Voevodă И ГОДЪРЪ ЗЕМЛИ ВЛАХИНСКЕ.

Fiindcă dinū mica noastră vârstă amū avutū deosebită răvnă de a luera și a crește și a înfrumuseța ori pe unde ne-aū învrednicitū Dumnezeū cu orice dregătorie, după cumū ne adeverează cuvântulū cele ce înū faptă să vādū mai pe la toate ostroavele Mării Albe, miluindu-ne acumū Domnulū Dumnezeū cu Domniia aceștei de Dumnezeū păzite creștinească oblăduirii a Țării-Rumînești, nu ne-amū lipitū inima de bogății, ci ne-amū socotitū, [nu] ca niște năimiți și trecători, ci tocmai ca unū stăpânitorū adevăratū și părinte obștii și cu grijă pentru cele de folosū și cu osîrdie spre cele de înfrumusețare și de podobă (?) politii. Pentru aceia, nesocotindū greutatea cheltuelilorū Domnii, de încă'n anulū celū di'ntăiū în... prinū orașū înfrumusețare și pă dinū afară și pă dinū lăuntru după... răuri și cu ape dinū fântăni necontentitū curgătoare, și într'acestū anū amū pusū toate silințele, cu cheltuiala însăși dinū punga Domnii Mele, și amū adusū ape de la izvoarāle otū Crețulești și amū făcutū cea mai întăi fântānă afară pe drumulū ce zice la Pod[ulū] Mogoșoi, care fiindū aferosite suptū ocrotirea Născătoareii de Dumnezeū și Pururea Feçoarei Marii, și alcătuiindu-o ca o maică a tuturorū celorlalte fântāni dinū năuntru dinū politie, s'aū cinstitū cu numele Izvoritoareii de tămăduiri fântāni; pentru aceia, răscumpărindū cu a noastră cheltuială totū loculū cuprinsulū după'nprejurū, adică stānjini—(sic) în lungu și—(sic) înū latū de la mănăstirea

(1) *Ibid.*, p. 187, no. 2146.

(2) *Inscripții*, II, p. 75, no. 209.

(3) Hurmuzaki, XIII, p. 189.

(4) În facsimile foarte șters (inteligibil numai pe alocurea) și în traducere franceză la Blancard, *Les Mavroyeni*, Paris 1903, I, p. 567 și urm., p. 748 și urm.

Sfintului Savvii, după cum însuși zapisul adeverează, am zidit deasupra foisoru foarte frumos, dupe cum să vedē de toți, am sedit și grădină, am făcut și namestii până prejură, și, văzându discolia lacuitorilor de măciniș, pentru înghețatul Dâmboviții iarna, și lipsa ce să pricinuește de pâine, am făcut și trei mori de vântu, încă am rânduit și oborū de vite i de vânzare făcătoare, afară din curte Lunea și Joia, de două ori într'o săptămână, iară și pentru înlesnirea cumpărătorilor, fiindu locul mai nalt și mai uscat de nu să face tină, din care să pricinuește trudă și necazū creștinilor ce vinu la acestu târgū cu bucate și cu cherestele, și mai virtosū avindū și îndestularea de ape, atât pentru oameni, cât și pentru dobitoace, și toată altă lesnire, și țaranilor și târgoveților, unde cu ajutoru lui Dumnezeu am zidit și biserică de piatră întru cinstea și praznuirea sfintei stăpânei noastre Născătoare de Dumnezeu și pururea Feoarei Marii, spre a avea lăcașu de a șădea (*sic?*) și a să închina cei cucernici și cu evlavie, și, de aci intrându în poliția Bucureștii, deosebitu de împărțășirea ape ce am făcut și dumnealorū cinștilorū și credinșilorū boerilorū Domnii Mele pe la toate locurile cele trebuinșoase și dăpărtate, am făcutu fântăni din temelie și le-am datu apă din dăstul pentru lesnirea [no]rodului și, făcindu și domnească cartē, și puindū și pește, am dăruit-o cu îndestulare de izvoare, întinzându-ne cu adunarea norodului până spre podul Târgului de afară. Decī, pentru a se putea ținea aceste faceri (?) toate nestrămutate, nesticite și apa de a curge necontenitū, am socotitū Domniia Mea, din preună cu Preasfinția Sa părintele Mitropolitū și cu iubitorii de Dumnezeu părinții episcopī și cu toți dumnealorū veliți boeri, și am orânduitū unū iratū fără de paguba Cămării Vistieriei și fără de greutatea țării sau cea mai mică supărare a cui va fi, după cum prin deosăbitū hrisovū să arată, din care am orânduitū întâiū suiulgiului celui mare și celorlalți suiulgiū leafă cu deosăbitū hrisovū și entemimenului ce este la acea mai sus numită fântână, adecă a Izvorului Tămăduirii, pă luna tl. douăzeci și trei scutelnici și păzitorului de acolo (?), i de hazneaua și de cișmeaua de acolo, pă lună tl. cincī și, de va mai prisosi, cu 'ncetū încetū să să facă și zidire după împrejurū, afierosindū la numita sfântă biserică venitul cântarului celui mare i adetul pământului i vânzarea vinului și venitul morilor i grădinii împreună cu scutelniciū, atât pentru grădină, cât și pentru fântână, ca să fie destule..., tot acareturi și venituri neclintite ale aceștii sfinte biserici de la numita cișmea, și orânduim ca toate acestea să fie în purtarea de grijă a iubitorului de Dumnezeu Sfinția Sa părintele episcop alū Râmnicului, chirū Filaretū, ca unul ce l-am cunoscutū mai cu osărdie spre cele de folos și de împodobirea poliții. Inșă orânduitul arh. de la numita biserică alū Izvorului Tămăduirii să aibă datorii să boteze copii și să cunune casnicii

fără de nicio plată, fiindcă aceste poruncește Dumnezeu să să săvârșească de preoți fără de plată, precum însuși Hristosul a zis ucenicilor: în dar ați luat, în dar să dați, fără de numai să primiască de la botez și de la cununii câte o piine pentru osteneala sa, și să să mulțamească că le-ar face cu îndestulare. I-am orânduit Domniului Sale în..., cum mai sus arată, care această sfântă biserică a Izvorului Tămăduirilor, cu toate acareturile eișmelii de la numita biserică ca o zidire a noastră, o așerosim și închinăm la sfânta și dumnezeiasca mînaștire ce se numește Ecatonpiliani de la ostrovu Paru, la care să cinstește și să prăznuiește Adormirea sfintei stăpânii noastre Născătoarei de Dumnezeu și pururea fecoarei Marii, ce este zidită de sfânta și provoslavnică Împărăteasa Elena, unde aș binevoit a... arăta și privi sfântă Împărăteasa Elena locul preacinstitei și de vieață făcătoare sfinte cruci... Aceste minunile ce-au arătat Dumnezeu, ne să cade tuturor creștinilor de obște... a..., carele, în vremea ce neamu creștinesc căștiga alte..., etc... (Restul cuprinde, după traducția franceză, expresia datoriei Domnilor de-a împodobi orașele și de a ajuta pe săraci, și lista boierilor, cunoscută.)

[Iscălituri.]

La 1818 arhiepiscopul de Edesa purtă grijă fundației bucureștene (1). Lăcașul din Paros mai aveă din partea familiei acolo în insulă schitul Sf. Haralambie, al Sf. Antonie, al Schimbării la față; al lui Hristos din Pădure se ținea de fântână (2).

Căci în Paros se vede încă frumoasa fântână, în stil grecesc, împodobită cu săpături cari înfățișează oale cu flori și păuni ce se adapă, pe care e scris numele lui Nicolae Mavrogheni: i se zice și azi «Fântâna Domnească», deși datează încă din 1777. Lângă dânsa s'a aflat pecetea cu vulturul muntean a lui Nicolae Spătarul din acest neam (Nz. M.—nu N—, Σπ., nu Σλ.). (3). Tot înainte de Domnie, în 1782, el dăruie insulei o... cafeună pentru întreținerea fântânii. A lui e școala Sf. Antonie de aici.

Frumuseța iconostasului dela mînaștirea pariotă arată bine că a fost făcut, nu numai cu bani dela noi, dar și cu meșteri din București. O icoană luată dela noi are inscripția Ιω. Νζ. Πτρ. Μγ. Βδδ. Μ[α|ρ|ί|α] Δ[ό|μ|να] κτ[ή|το|ρες], 1788, ἐν Β[ο]υ|κ|ο|υ|ρ[ε]στ[ί|φ], iar alta: Ιω. Νζ. Πτρ. Μγ. Βδδ. Μρ. Δμ. κτ. ἐν 1788, παρὰ Γεωργίου Γήνα ἀρχιχρυσόχου. Alte podoabe au dispărut, ca și inscripția dela intrare.

(1) *Ibid.*, p. 749.

(2) *Ibid.*

(3) *Ibid.*, p. 532 și urm.

Elev al școlii din *Siphnos*, Mavrogheni n'a uitat-o (1). Eră tot numai dragoman al flotei când întemeie, la 1785, școala din *Naxos* (2), unde fu, la 1780, unul din ctitorii bisericii din *Khalandra*. La *Mykone* el își aveă, ca și la *Cidonia*, școala, din 1781. Doamna Mări-oara (a lui Scarlat Callimachi) și Domnițele Smaranda (Manu) și Ralu nu uitară aceste clădiri (3).

Nicolae adusese în cel dintăiu așezământ pe dascălul din *Patmos*, și vestita școală de aici, lângă mănăstirea Sf. Ioan Teologul, își avu partea. Pe la 1741—4, călugării dela *Patmos* vorbeau către Mihaiu Racoviță, a doua oară Domn al Țerii-Românești, despre «vechiul hrisov, cu care au învrednicit Domnii dinaintea ta această mănăstire apostolică» (4); i se arătau noului stăpânitor grelele datorii, neîncercarea la călătorie a călugărilor și i se cerea a se face «ctitor nou și sprijinitor al acelei mănăstiri ajunse în nenorocire, ca să nu se piardă darurile vechi ale iubitorilor de Dumnezeu» (5). Iscăliă însuș întemeietorul școlii, autorul «Trâmbiței sfinte» și al «Retoriceii», Macarie (6).

In sfârșit mănăstirea Sf. Gheorghe Caripi (*Καρίπι*) din insula *Antigone* aveă și înainte de privilegiul din 1817 trei pogoane de vii buzoiene lângă ale lui Xenofont dela *Athos* (7).

Pe coasta Asiei Mici, Brâncoveanu trimetea ajutoare mănăstirii *Sumelà*, lângă Trapezunt, veche fundație, trăind fără patroni, în sărăcie mare. N'am găsit încă privilegiul pentru dânsa,—Sultanul Selim îi făcu însă daruri (8)—, dar Mihaiu Racoviță ca Domn muntean primi cererea călugărilor sărăciți de «zurbale» de a li se da ajutorul cuvenit pentru a păstră ctitoria lui Alexe Comnenul, lui Andronic și a altora de demult: doi din frați aduseră această danie, care se mărginiă la bolovani din *Ocne* (9). Cel dintăiu dintre Ipsilânțeștii cari se ridicară la însemnătate, Triandafil, negustor trapezuntin, fu însă episcop la *Sumelà* (10). Sevastos Kymenitul, vestitul dascăl bu-

(1) *Ibid.*, p. 744 și urm.

(2) *Ibid.*, pp. 554—5 (v. ed. I, pp. 858 și urm.).

(3) Ed. I-a, p. 855.

(4) Hurmuzaki, XIII, p. 363, no. 14.

(5) Altă scrisoare (către Ioan Callimachi), *ibid.*, p. 364, no. 15.

(6) *Ibid.*, p. 186.

(7) *Ibid.*, VII, p. 478.

(8) *Ibid.*, XIII, p. 306, no. 111. Cf. *ibid.*, p. 301.

(9) *Ibid.*, pp. 365—6, no. 17.

(10) *Ibid.*, p. 169.

cureștean al Brâncoveanului, a iscălit totdeauna și «Trapezuntinul». Și *Theoskepastu*, mânăstirea din Trapezunt, își avea ajutoare dela noi (1).

VIII.

Venim astfel la legăturile cu Constantinopolul bisericesc—și, bine înțeles, în sensul strict al donațiilor către biserici și al închinărilor, adăugind ca lămuriri generale atâta cât trebuie ca să se înțeleagă acest rost patronal. Adăugim că, pentru toată epoca până la așezarea lui Mohammed al II-lea în Capitala de până atunci a Imperiului bizantin, precum și pentru întâia jumătate a veacului al XIV-lea, care, plecând dela Alexandru I-iu, dela Laico și dela Mircea, va duce la Neagoe cel evlavios și darnic față de Orientul ortodox și până dincolo de marginile stăpânirii lui Vasile Lupu, trimetem numai la memorii anterioare tipărite în aceste «Anale» (2).

Domnii cari, ca Ștefan cel Mare, răspânditor de danii aiurea, la Athos, purtau zi de zi lupte înviersunate cu Turcii, sprijinatorii acestui Scaun ecumenic care folosiă dominației lor, nu puteau avea—să tot fi vrut—relații strânse, continue, ușoare cu Ecumenicul, care, la Sfinții Apostoli (până la 1456), apoi în foasta mânăstire de femei dela Pammakaristos, ctitorie a lui Mihail Dukas Glabas și a soției lui, Maria Dukena, Comnena, Paleologhina, *Βλακίνα*, duceă o existență destul de modestă (3).

Legăturile Țerii-Românești, supusă mai de mult și mai deplin Impărăției, cu «Biserica cea mare sobornicească din Țarigrad», nu sunt mai vechi decât Radu cel Mare, la dorința căruia Nifon, fostul Patriarh de Constantinopol—am schițat rolul său în «Istoria Statelor balcanice» (4)—veni să organizeze Biserica munteană pe baze absolut canonice. Din cauza lui Nifon, învățătorul său, se gândi apoi și Neagoe, urmașul lui Radu, la Patriarhia constantinopolitană, acoperind cu plumb nou biserica Pammakaristos, refăcând chiliile «Patrierșiei» și adăugind «multe daruri» (5). Patriarhi erau atunci Ioachim, Pahomie sau Teolept,—fețe cu totul șterse.

(1) *Ibid.*, p. 522. Nu-mi aduc aminte de locul unde am găsit dania pentru dânsa.

(2) Anii 1912, și 1913: memoriile despre Inceputurile Bisericii muntene și despre Vasile Lupu.

(3) Manuil I. Gedeon, *Χρόνια τοῦ πατριαρχικοῦ οἴκου καὶ τοῦ ναοῦ*, Constantinopol 1884, pp. 52—3, 59—60.

(4) Vălenii-de-Munte 1913.

(5) *Viața lui Nifon* de Gavriil Protul, ed. C. Erbiceanu, București 1888, pp. 99—100. De atunci a apărut în *Anale* solida lucrare a păr. N. Popescu despre Nifon.

Pahomie călători, după scoaterea lui, de un rival ce cheltuise 500 de galbeni, în Moldova, și Bogdan Vodă, care eră atunci, în 1514 (?), nu voi să primească măcar pe șeful Bisericii ortodoxe, desgustat de felul cum, prin pări și simonie, se făceau numirile și maziliile, dar poate și nemulțumit de intimitatea dintre Patriarhie și Munteni. După altă cronică, el ar fi fost, din potrivă, bine primit, și tot așa și de către Neagoe; dar cea dintâi îl face să moară de năcaz în Țara-Românească (1). Teolept, Patriarhul dela sfârșitul Domniei lui Neagoe, fu dintre cei poftiți, în August 1517, la sfințirea mănăstirii din Argeș, și «Țărigrădeanul, care iaste Patriarh a toată lumea», aduse cu dânsul și cinci Mitropoliți: din Seres în Macedonia, din Sarde, «dela Sardie», din Midia și dela Meleonicul macedonean, în Vieța lui Nifon: «Melichin» (3). Patriarhul făcû din noua ctitorie stavropighia sa, «cum și mai nainte se didease și să făcuse în Tismana cu blagoslovia lui Filoftei Patriarhul».

Apoi nu mai aflăm nimic până după vremea lui Petru Rareș, în 1540, când Patriarhul Ieremia I-iu se porni către țerile noastre, cu acelaș alaiu de «arhieriei și clerici», ca și înaintașul său (4). Eră un drum cu însemnătate, pentrucă el aduceă cu dânsul «sacosul cel minunat al Marei Biserici și alte podoabe ale Bisericii». Dar pe drum, într'un «cătun» unde poposise, aceste neprețuite comori arseră (5). El însuș nu merse mai departe decât încunjurimea Târnovei, unde-l ajunse moartea.

La începutul anului 1561 ori 1562, Alexandru Lăpușneanu găzduia în Moldova sa pe Patriarhul Ioasaf, întăritorul și liberatorul de datorii al Bisericii. Eră vorba de sfințirea mănăstirii Slatina (7). După uzurparea lui Despot, Alexandru, întors în Domnie, făcea dar Patriarhiei un chivot de argint, care se adăugi la potirul, la cupa și talerul de acelaș metal, cari veniau din liberalitatea evlavioasă

(1) Crusius, *Turco-Graecia*, pp. 39—152; *Gesch. des osm. Reiches*, III, pp. 203—4. V; și Hurmuzaki, XIV, p. 43, n-le xcvii—viii. Am crezut că e vorba de Pahomie. Pasagiile oferă dificultăți.

(2) *Ibid.*, p. 118.—Filoteiu păstorește din 1364 la 1376. *El fu deci amestecat în afacerea Tismanei, deși aceasta e o mănăstire de datină atonică.*

(3) *Vieța lui Nifon*, p. 114.

(4) Hurmuzaki, XIV, p. 45, no. cviii.

(5) Καὶ ἤλθεν εἰς τὴν Βλαχίαν καὶ καθ' ὅδον ἀναψὲ τὸ σπήτι ὁποῦ ἐπέβρισαν, καὶ ἐκάηκεν ἡ κατοόνα του, καὶ ὁ σάκκος ὁ θαυμαστός τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ἄλλοι ὄρισμοὶ τῆς Ἐκκλησίας; Dosofteiu de Monembasia, *Βιβλίον ἱστορικόν*, ed. 1806, p. 445.

(6) Hurmuzaki, XIV, l. c.

(7) Bogdan, *Vechile cronici*, p. 11; cf. Gerlach, *Tagebuch*, p. 393.

a acelorași soți domnești, a căror mare operă de fondatori la Muntele Athos am prețuit-o aiurea (1).

Ca mare ocrotitor al Patriarhiei se arată însă Petru Șchiopul, — *ceeace eră firesc din cauza petrecerii îndelungate a Domnilor ca pretendenți și mazili în Capitala Imperiului, luând parte la slujba bisericească Duminecile și sărbătorile și ieșind, la numirea lor, din Patriarhie, unde li se cetiau, după ceremonialul bizantin, litaniiile tradiționale împărătești.* Ca unei biserici a lui îi dăruî deci Petru, în Maiu 1576, o sumă de vase purtând stema lui cu capul de bou: cazan, tingiri, sinie mare și mică, tîpsie, tigăi, linguri, sahană, «tîpsii de iahnie», — toate pentru marile praznice ale Sfinției Sale (2). Încă prin 1570 putuseră țerile noastre să primească vizita lui Mitrofan de Cesarea, urmașul meritosului Ioasaf, care Mitrofan adusese de acolo și o astfel de tîpsie (3). În zilele acestuia, Petru, care cumpărase în Constantinopol casele vestitului bogătaș Rali, rudă cu Mihail Cantacuzino, și acesta un dăruitor al Bisericii celei Mari, le trecu în stăpânirea Patriarhiei, primind pentru aceasta mulțămirea lui Mitrofan însuș și a întregului sobor de arhieriei (4). Intr'un târziu, în cursul Domniei a doua, Meletie Pigas, ca vicariu patriarhal, se gătiă să-l vadă în Moldova, și nu fu oprit decât de vizita Patriarhului de Antiohia, Silivestru (5).

Pe atunci un Miloș Vodă, «Valahul ciung», eră văzut de Gerlach îngenunchind la slujba din Patriarhie; aveă case în Constantinopol, cumpărate dela un Hamalogli (6), unde stăteă cu fiul Vlad. Când Miloș muri, casele rămaseră în seama acestui singur moștenitor, care, în preajma Porții, urmă stăruințele sale pentru Domnie.

În acest timp, după moartea lui Alexandru Munteanu, care trimesese danii și la Roma, fiul acestuia și al evlavioasei Perote Eca-terina, Mihnea, pe care-l chemau în ajutor, cum am văzut aiurea, și călugării dela Meteore din Tesalia (7), stăteă în strânse legături cu Meletie Pigas, care-l mîngăiă pentru mazilie, îl asămăna cu

(1) Hurmuzaki, XIV, p. 88, no. CLVII. Așă trebie îndreptat în titlul bucății. Cf. memoriul despre Athos, în aceste *Anale* pe 1913.

(2) Hurmuzaki, XIV, pp. 49—50, no. CXXI.

(3) Gedeon, I. c., p. 149: και εν τεισιον ο εκόμισεν από της Μπορδανίας.

(4) Hurmuzaki, XIV, pp. 47—9, no. CXVII.

(5) *Ibid.*, pp. 59—60, no. CXXXIV.

(6) Gedeon, I. c., p. 72.

(7) Aceste *Anale*, memoriul precedent.

Alexandru Machedon și binecuvântă «capul său împărătesc» (ἡ βασιλική σου κεφαλή)(1). Patriarhul Teolept (c.1514—20) i se înfățișase, și, când Sultanul trimese un ceauș după el, Domnul muntean îl făcù să ajungă la Constantinopol pe altă cale (2). Nu e deci de loc de mirare că Domnul muntean, luând și în această privință rolul Impăraților bizantini — încă de atunci trebuie să fi fost obiceiul, pe care Calinic al II-lea îl amintiă, cu ironie, lui Brâncoveanu, de a se da, *more imperiali*, Ecumenicului la fiecare început de an punga cu 500 de lei și caftanul de postav și atlas (3)—orându-i, poate față de o nouă hotărîre a Turcilor de a vinde la mezat toate bisericile (4), strămutarea slujbei Patriarhului în paraclisul muntean din Constantinopol, Vlah-Saraiu, cu hramul Precistei, zisă Mângâietoarea (Paramythia) și Therapeia; aici se ținù sinodul care creă Patriarhatul *cel nou al Moscovei*. Locuința și-o luă Ieremia în «casele lui Vlad» (ἡ οἰκία τοῦ Βλάττου).

Aceasta se făcù în primăvara anului 1586, puțin timp după întoarcerea în Domnie a lui Mihnea, exilat la Rodos, apoi la Tripolis în Africa. Vlad luă în căsătorie, în Iunie 1587, la Tecuciu, pe o nepoată a Chiajnei (5). El se întoarse, de alminterea, în Constantinopol, și căpătă, în 1589, și Domnia, dar vieața i se încheiă, peste câteva zile numai, în August (6).

Patriarhul rămase și după aceasta în aceeaș locuință, și slujì în acelaș lăcaș; la 1589 însă el trece spre Moscova, pe la București, unde, Mihnea fiind bolnav, îl primii Doamna Ecaterina, și pe la Iași, unde, în toiu iernii, Petru Vodă îi dădù tainul și-l acoperi de daruri (7). La întoarcere, Ecumenicul mai petrecù câteva zile, în 1591, la Curtea munteană (8). La 31 Martie încă — deci șase luni mai târziu și cu toată căderea, încă din Martie 1591, a lui Mihnea,—Ieremia se află în București, cu Logofătul cel Mare Hierax, și el luă măsuri ca să înceteze scandalosul concubinagiu pe care-l găsisese în oraș, mai ales la negustorii creștini, cari își lăsaseră soțiile acasă (9).

(1) Hurmuzaki, XIV, pp. 76—7, no. CXLII.

(2) După Doroteiu de Monembasia, în Hurmuzaki, XIV, p. 83, no. CXLVIII.

(3) *Ibid.*,

(4) Gedeon, I. c., p. 71; Sathas, 'Ἱερεμίας Β'; p. 81, după o scrisoare a lui Nichifor Glykas.

(5) Aceste «Anale», XVIII, p. 68.

(6) *Ibid.*, p. 88.

(7) Hurmuzaki, XIV, p. 83, no. CXLVIII.

(8) *Ibid.*, p. 90 și urm., no. CLXII.

(9) *Ibid.*, p. 93 și urm., no. CLXIV.

Intors la Constantinopol, Patriarhul lucră pentru a face Domn într'o țară ori în alta pe Petru Șchiopul (1).

Am arătat aiurea cum pe acest timp, la 1595, Nichifor Dascălul, vicariu patriarhal, trecu prin țerile noastre, luptând contra influenței catolice și fiind un sobor de Vlădici români și ruși la Iași (2). Locul său îl luă, ca vicariu în Constantinopol, Meletie Pigas, care negocia cu Mihaiu, pentru a-i face pacea cu Turcii și, în acelaș timp, își întindea autoritatea asupra Bisericii muntene, *recunoscând* pe Mitropolitul Eftimie, deși nu-l hirotonisise el (3). Dela acest arhieru muntean, el cerea, la 6 August 1597, un ajutor pentru a putea cumpăra bisericele Sf. Dumitru și Precista τοῦ Μπαλίνου la Xyloporta, în timpul când căpăta dela Mihaiu Viteazul, suit în Scaun de aristocrația grecească de pe lângă Patriarh, acei 100 de galbeni din cari-și făcù paterița (4). *Aici se strămută îndată reședința și oficiul patriarhal.*

Eră vorba a se face aici o clădire nouă, mare. Pe atunci Meletie făgăduia Domnului Moldovei, lui Ieremia Movilă, înălțarea la Patriarhie a Mitropoliei Moldovei și, prin creațiunea episcopiei de Huși și acordarea mantiei, luă și măsuri pregătitoare. *In schimb, i se făgădui că Moldova se va face ctitoră a noului Patriarhat constantinopolitan.* La 1599, într'o scrisoare din nenorocire încă inedită, Meletie, acum la Alexandria, Patriarh, se plânge lui Ieremia că «*ți-ai schimbat gândul Măria Ta de a face Patriarhia acolo*» (ὅτι μετεμελήθη σου ἡ Αἰθιοπία κτίσαι τὸ Πατριαρχεῖον ἐκεῖ) (5).

Dar nu eră pe atunci în Moldova răgaz de astfel de lucruri. Astfel, în 1600—1, după Ieremia, se mută biserica și reședința de Patriarhul Mateiu al II-lea, în biserica Sf. Gheorghe din Fanar, umila clădire unde au rămas până azi (6). Dar zidurile de acum datează numai din 1720, după ce inițiativa clădirii începuse

(1) Locurile arătate, *ibid.*, pp. 94--6.

(2) *Istoria Bisericii Române*, I, pp. 200, 423.

(3) Un act dela alt «preasfințit arhimitropolită chirū Euthimie ugrovlahiiscolii», pentru mânăstirea Coșuna, căreia-i dă satele Cornățel și Bucovăț, în *Condițele brâncovenesti* dela Arhivele Statului, *Bucovăț*, p. 813. Data e de 4 Ianuarie 7082.

(4) Locurile indicate în Hurmuzaki, XIV, p. 106, n-le CXCIII—IV=XIII, pp. 348—50, n-le 6, 8. Cf. Gedeon, *l. c.*, p. 72 și urm.

(5) Gedeon, *l. c.*, p. 74. Se adauge: Ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι, ἐν οἷς παρακαλῶ καὶ ἡμᾶς εὐρεθῆναι: εὐρεθῆσατε δὲ πάντως ἐὰν τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ ἀναλώσητε εἰς κτήσιν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν.

(6) *Ibid.*, pp. 74—5.

dela Calinic al II-lea în 1698. Moldovenii și Muntenii fuseseră siliți să ajute, printr'o scrisoare pe care d-l Gedeon a tipărit-o de două ori (1). Se cetește încă pe ușa nartexului inscripția care pomenește, cu data de Decembrie 1720, pe Constantin fost capuchehaie al Ungro-Vlahiei și aceea care adaugă numele altui capuchehaie, din acelaș an, al Moldovei, Constantin (2). Mulți Domni, ca Antioh Cantemir, Nicolae Mavrocordat (1722) și Grigore, Mateiu Vodă Ghica (1726), contribuira pe lângă ce dedeau din veniturile Cetățuții și Cașinului, ori (1702) ale Hurezului, la făcliile cu cari se luminea biserica (3). Tronul patriarhal e darul lui Dumitrașcu Cantacuzino, Domnul Moldovei (4). Rămâne, fără a ne întinde asupra certelor pentru Scaunul patriarhal subț Șerban Cantacuzino și Brâncoveanu, cu ajutorul acestora, — căci ele vor formă obiectul unui nou memoriu despre politica lor bisericească în Orient, — să arătăm soarta acelei bisericețe din Vlah-Seraiu, care ani de zile adăpostise pe căpetenia lumii ortodoxe.

Timp de aproape un veac n'avem știri privitoare la paraclisul «Palatului românesc».

Dar «Ghica Vodă», care nu e, cum s'ar crede, tatăl lui Grigorașcu, dăruitorul tuturor mănăstirilor din Sfântul Munte (5) și închinătorul mănăstirii Sfântului Ioan din Focșani către lăcașul din Salonic, ci Grigore Mateiu dela începutul veacului XVIII (6), se gândi iarăș la dânsul și-i făcù o donație care nu ni s'a păstrat. Inspirându-se din acest exemplu, Grigore Alexandru Ghica întări apoi, cum s'a văzut, în Februarie 1769, supunerea acestei mănăstiri constantinopolitane «de lângă Tahtà-Minarè» — ar trebui cercetări

(1) Și *l. c.*, pp. 152—4.

(2) *Ibid.*, p. 87, nota 168. Se arată cheltueala Mitropoliților de Nicomedia, Niceia, Chalkedon, Brusa, Varna și apoi se adaugă, în cea dintâi inscripție: *συνεπιστατόντων δὲ τῶν τιμιωτάτων ἀρχόντων, τοῦ τε Μεγάλου Ἐγκλησιάρχου κῆρ Κωνσταντίνου καὶ χατζῆ κῆρ Κωνσταντίνου, πρώην Καπί-Κεχαγιά Οὐγροβλαχίας: αψκ'φ, Δεκεβρίου 1'φ*. Cealaltă cuprinde această rugăciune: *Μνήσθητι, Κύριε, τοῦ δούλου σου Κωνσταντίνου καπουκεχαγιά τῆς Μολδοβλαχίας, ὃς τοῖς ἐξέδοις ἀνηγγέρθη ἢ παροῦσα πόλι. Darul capuchehaiei din 1726, Iordachi Slugerul, *ibid.*, p. 176.*

(3) Hurmuzaki, XIV, la această dată după Gedeon, *l. c.*, pp. 113, 115, 116. — Dar de 1.500 de lei al lui Constantin Mavrocordat; *ibid.*, p. 158.

(4) Hurmuzaki, *l. c.* Cf. Gedeon, *l. c.*, p. 108.

(5) Aceste *Anale*, XXXVI, memoriul despre Athos.

(6) Grigore Alexandru Vodă îi zice, în adevăr: *θεῖος, zio*, unchiu.

locale serioase — «cu hramul Adormirii Maicei Domnului, care e proprie Terii-Românești» (1), către Megaspoleon din Moreia (2).

La 1784 apoi, reproducând, poate, privilegiile anterioare, Mihaiu Suflu, Domn muntean, observă ca «și Țara-Românească are în Scaunul împărătesc prea-vestit al Constantinopolei o sfântă mănăstire ce se zice Vlah-Seraiu, care e și locul de odihnă al oamenilor domnești, cari se duc și vin de aici acolo» (3), ceea ce este «spre cinstea și frumuseța locului» (πρὸς τιμὴν καὶ χάριν τοῦ τόπου), că, nefiind parohie, nu e sprijinită de poporâni și, deci, pentru a o sprijini, ceea ce este o datorie, îi dăruiește o parte din cele douăzeci și șapte «popoare» de vii încă neînchinat din județul Romanați, precum și cele optzeci și nouă din Gorj, adică vinăriciul și perperul lor (4). Din suma astfel strânsă se vor da 200 de lei pe an pentru plata duhovnicului dela noul spital din Terapia. Ca semn de mulțămire, «se vor pomeni cu rugăciuni în liturghiile sfinte pentru pace și stare bună și bogată rodire și mântuire turma drept-credincioasă și Țara Vlahiei»; în aceleași cuvinte se înnoește apoi acest privilegiu—schimbându-se numai două din aceste «popoare», ce se dovediseră închinat mănăstirii Bistrița—de acelaș Domn, la 25 Noemvrie 1785 (5). Și în 1818 Vodă Caragea luă măsuri pentru răspunderea acestei «mile de vinăriciu» către «sfânta mănăstire Vlahu-Saraiu dela Țarigrad», precum și către «sfânta mănăstire Megaspoleon dela Moreia».

Dar Vlah-Saraiu, locuită de călugări greci îndată după plecarea Patriarhului dintr'însa, nu eră cercetată singură ea de căpuchehaiele, cari, cum s'a văzut, făceau și danii însemnate la Sfântul Gheorghe din Fanar. Ghiculeștii, Ipsilănteștii și alte mari familii fanariote,

(1) «Τὸ Βλάχ-Σεράγιον κατὰ τὸν Ταχτά-Μινάρé, σεμνονομένην ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου Κοιμήσεως, ἰδίαν οὖσαν τῆς Ἀθηνεΐας Οὐγκροβλαχίας».

(2) Ediția în Hurmuzaki, VII, pp. 532—3, cu greșeli ca: διακοθενᾶσθαι, pentru διακυβερνᾶσθαι. Cf. Millingen, *Byzantine churches*, 1912, cap. Bogdan-Sarai.

(3) Ἐπειδὴ καὶ ἡ Βλαχία ἔχει ἐν τῇ βασιλικῇ περιφανεστάτῃ καθέδρᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως μίαν ἱερὰν μονὴν ὀνομαζομένην Βλάχ-Σεράγι, ἣτις εἶναι καὶ κατάλοιμα τῶν ἀθηνεϊκῶν ἀνθρώπων ὅσοι ὑπάγουσι καὶ ἔρχονται ἐδώθεν ἐκείσε; în Hurmuzaki, VII, pp. 516—8, no. v.

(4) Numele sunt scrise greșit: Φατκόγι pentru Fălcoiu, Ποποβελέσι pentru Popânzelești, Πρίζα ἀπιλέθι pentru Preajba, Απελε-Βίη, Κηζδαλέσι pentru Ghizdăvești, Κέζος pentru (Amărăștii) de jos, Στούδινα pentru Studina, Σουρπάφιλε pentru Surpatele, Μψόρα Αρσοαρα, Ποκοάρελε pentru Ponoarele, Χαρμε ρίζουσι, pentru Hamărăzi (Amaradia), Ἰζβάρκα pentru Izvarna, Δέουλ pentru Leul.

(5) Miklosich și Müller, *l. c.*, p. 208.

(6) *Studii și doc.*, XXII, pp. 174—7. Aici și numele exacte ale «popoarelor».

cari dădeau Domni țărilor noastre, își aveau casele la Curù-Ceșmè ori și la Arnăut-Chioiu (1). Astfel, murind, către sfârșitul veacului al XVIII-lea, la 1785, un bursier diplomatic, de turcește, un *jeune de langues* sau, cum se zicea atunci, un «baș-capiolan», moldovenesc, Gheorghe Holban, el e înmormântat la biserica Sf. Ioan Botezătorul dela Curù-Ceșmè și, pentru cheltuelile pomenirii, ca și pentru odihna sufletului, i se închină cu acest prilej, de fiica lui, Elena, la 1794, biserica Sf. Gheorghe din Herța, de care, între alte posesiuni, se ținea și vatra târgului Dorohoiului. Când Mihaiu Suțu, la o nevoie de bani, vându, în 1801, cu 30.000 de lei biserica Herței la Armeanul Hagi-Bogos Apiczadè, Alexandru Vodă Moruzi interveni ca să înfiereze fapta de a se trece un lăcaș de închinare în stăpânirea «unui neguțătoru, și mai vartosu nepravoslavnicu»: «nici amă socotitu a fi cu cale, nici că să cade a să vinde lăcașulu lui Dumnezeu, străgându-să înu publicu la mezată și prețaluindu-să, ca o pildă ce este că pentru celelante, hilită de cătră oamenii, neplăcută lu Dumnezeu și vrednică de osândire». Și, deoarece se găsisse o altă biserică din aceeaș localitate, a Sf. Dumitru, ca să consimtă a plăti datoria către Armean, ea căpătă, în locul Sfântului Ioan, care, de alminterea, i se și făcuse «de curând mitoc», drepturile asupra celei din Herța (2). Ba încă, la 2 Noemvre 1803, pentru ca Sf. Dumitru să-și mai răstoarcă din cheltueală, — «rădicare a atăta bani cu grea dobândă» — i se dăruiră 200 de lei pe an din venitul Ocnei (3).

*
* * *

Astfel, timp de mai multe veacuri, o țară de săraci muncitori ai pământului a sprijinit, pe lângă sarcina păstrării neamului său și aceea a înfruntării primejdiilor ce veniau asupra Apusului harnic și înfloritor, pe lângă misiunea de a mijloci cultural și politic între Răsărit și Apus, pe lângă adăpostirea învățaturii ortodoxe, și întreagă acea vieață mănăstirească a Grecilor, din care apoi a răsărit idealul lor de regenerare în vremile contemporane.

În altă comunicație va fi vorba de îndeplinirea aceleiaș opere de largă binefacere și față de fundațiunile rămase slave în Balcanii supuși Turcilor.

(1) V. călătoria lui Sestini, rezumată și în *Arhiva*, V și tabla la vol. XIII din colecția Hurmuzaki.

(2) *Studii și doc.*, V, p. 65, n-le 295-6; XXII, pp. 391-402.

(3) *Uricariul*, IV, p. 164 și urm. Cf. și *ibid.*, VI, pp. 249-50, no. 19.

ΑΠΕΝΔΙΧΕ

I.

Inscripția bisericii (acum dărămate) a Grecilor sau a lui Ghiorma Banul, din București.

Ὅρων με τέκνον
καλλίμορφον, καινὸν τίς ἤ-
χειρέ με: ἔκτοτε εἰδέναι
θέλεις, παγέντα χειρὶ τοῦ
Μπάνου Γκόρμα πάλαι.

(Lamprides, Ἑπειρωτικά, VI, p. 29.)

II.

Inscripția de pe mormântul ctitorului bisericii Stavropoleos din București, Ioanichie arhiereul, fiul lui Eustatie din Ostanița Pogonianeii.

Ἡγεμονεύοντος λαμπρῶς πανσόφου Νικολάου,
Ἀλεξάνδρου τοῦ σοφοῦ τοῦ ἐκ τῶν ἀπορρήτων (1),
καὶ ἀρχιερατεύοντος κυρ Δανιήλ τοῦ πάνυ,
τόνδε τὸν οἶκον εὐφυῶς ἀνήγειρεν ἐκ βάρθρων,
ποικίλως κατεκόσμησε, τοῖς πᾶσιν, ὡς δρᾶται,
καὶ πανδοχεῖον τὸ ἐγγὺς πετὰ τῶν περιβόλων,
καὶ τὸν ναὸν ἐδείματο πολλῇ τῇ προθυμίᾳ,
ἐν ᾧ δοξάζονται σεπτῶς οἱ θεοὶ Ταξιάρχαι,
ὁ Μέγας τ' Ἀθανάσιος, ποιμὴν Ἀλεξανδρείας,
ὄνπερ καὶ κατεκόσμησεν, ἐστόλισε πλουσίως,
δαπάναις πάσαις ἑαυτοῦ χειρὶ δαψιλεστάτῃ,
κλεινὸς Ἰωαννίκιος, σεπτὸς τ' ἀρχιερεὺς τε
τῆς πάλαι Σταυρουπόλεως, υἱοῦ τοῦ Εὐσταθίου

(1) Mavrocordat.

Πογώνη, ἐκ Πογωνιανῆς, ἐκ κώμης δ' Ὀστανίτσης,
καὶ πάντα ἀφιέρωσε ταῦτα εὐσεβοφρόνως
Ταξιαρχῶν τῇ ταπεινῇ τῇ λεγομένῃ Γκούρα,
οὔση ἐν Πογωνιανῇ πατρίδι τῇ οἰκείᾳ.

1728, Ὀκτωβρίον 3.

(*Ibid.*, p. 33.)

III.

Inscripția bisericii, acum dărămată, a Sf. Ioan din București (refăcută de negustorul Ziso Karapanos din Konitsa Epirului).

Ὁ σεπτὸς οὗτος ναὸς ἐρῶν χρόνῳ,
Ζῆσος δ' ὁ Καραπάνος, ἔμπορος πέλων,
ὁ ἐκ Κονίτσης, Ἠπειρώτης τὴν πάτραν,
στάγην ὑπερθεν αὐτ' ἐκτείνας νέαν,
ἐκόσμησε πάντη, χρημάτων μὴ φροντίσας,
χρυσῷ τε ἀδρῷ, δαιδάλῳ τε μαρμάρῳ,
κειμηλίοις τε καὶ γραφαῖς ἐκλαμπρύνας,
ἀνθ' ὧν ἔλαφραν καθανῶν γαῖαν ἔχει.
Ζῆ γὰρ ἐκεῖνος, καὶ δοκῶν τεθνηκέναι,
εἰς ἀγνὰ ἀποπτὰς κάμβροτα σκηνώματα.

1829, Αὐγούστου 4.

(*Ibid.*, p. 35.)

IV.

Gramata lui Dionisie al IV-lea Muselimul, Patriarh de Constantinopol, pentru schitul Bradu (Secuieni), închinat la Pogoniana și înnoit de Constantin Căpitanul Filipescu.

Τὰ κατὰ θεῖον σκοπὸν γινόμενα, καίτοι καλὰ λίαν εἰσι καὶ προσευπρόσδεκτα καὶ ἐπαινούμενα, μᾶλλον δὲ πάντων αἱ τῶν σεβασμίων καὶ ἱερῶν ναῶν καὶ μοναστηρίων ἀνακτῆσεις τε καὶ ἀνοικοδομαί, ἔταν θείῳ ζήλῳ τινές ὁδηγοὶ διδόασιν αὐτοῖς τὴν ἐπὶ τὰ κρείττω περιποίησίν τε καὶ βοήθειαν πρὸς τε ψυχικὴν [αὐτῶν] σωτηρίαν καὶ κοινὴν τῶν χριστιανῶν ἢ καὶ τῶν ἀσκουμένων ὠφέλειαν. Καὶ γὰρ οὐδὲ κάλλιον ἢ μᾶλλον εἰπεῖν μακαριώτερον κριθεῖν ἐν τοῖς ἐξιλεῶσαι τὸν Κύριον ὁ π[ροφήτης Δα]βὶδ προφητάναξ λέγων βοᾷ: Κύριε, ἠγάπησα εὐπρέπειαν οἴκου σου καὶ τόπον δόξης σου.

Ἐνθεν τοι καὶ ἐν τῇ θεοφιλεῖ ταύτῃ Αὐθεντίᾳ εὐρίσκεται ἱερὸν καὶ σεδάσμιον μοναστήριον κείμενον κατὰ τὸ μέρος Σαχογιάννη καὶ τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Μυροβλήτου, τοῦ καὶ Μπράδου ἐπονομαζομένου: ἐκ θεμελίων ἀνήγειρεν ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει ποτὲ Κόμισος Ἐράδουλος Μι-

χάλσκε (1) ...(*sic*) και ἐπροσκύνησεν αὐτὸ εἰς τὸ σεβάσμιον και βασιλικὸν μοναστήριον τοῦ Πωγωνάτου, κείμενον ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Πωγωνιανῆς και τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Ὑπεραγίας ἡμῶν Δεσποίνης Θεοτόκου και ἀειπαρθένου Μαρίας, ἵνα φρο[νίμως], ἐπιμελῶς τε και πεφροντισμένως οἱ ἐνασκούμενοι ἐκεῖσε πατέρες, πε . . . κατὰ καιροὺς ἡγουμένους ἀξίους και καρποῦσθαι πᾶν εἰσόδημα ἐκ τῶν τούτου κτημάτων, ὡς διαλαμβάνουσι τὰ ἐκείνου χρυσόβουλλα, και δῆ, φυλαττομένων τῶν ὀρίων [τοῦ κτή]τορος, ἕως καιροῦ εἶχε καλῶς τὸ μοναστήριον· ὕστερον δὲ ἦ διὰ τὴν τοῦ καιροῦ . . . λείαν, ἢ δι' ἀμέλειαν τῶν πατέρων ἔφθασε σχεδὸν εἰς παντελεῖ ἔρημιωσιν, μὴ ἔν[τος ἡγουμένου] τοῦ φροντίζοντος κατὰ Θεόν, ἀλλὰ σκοποῦμένων ἐκάστου μόνον τὸ ἴδιον λυσιτελέστερον. [Νῦν] δέ, θεῖω ζήλω κινήθεις, ὁ κατὰ πάντα ἐντιμότερος ἄρχων καπετάνος Κωνσταντῖνος Φιλιππέσκουλος(2) ἠβουλήθη περιποιηθῆναι τὸ ῥηθὲν μοναστήριον και ἀν[αφέρειν] εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν και καλλωπισμόν, ἅτε ὡς γαμβροῦ ἔντος τοῦ ῥηθέντος [Ῥαδούλου] ἐπὶ θυγατρὸς αὐτοῦ, μιᾶς οὔσης, και ἀκολούθως κληρονόμου πάντων τῶν ἐκείνου κτημάτων, πρὸς μνημόσυνον ἐκεινῶν τε και αὐτοῦ. Ὅθεν, λαβὼν τὰ χρυσόβουλλα, προσέδραμεν εἰς τὸ αὐθεντικὸν κριτήριον και δῆ παραστήσας τὴν ὑπόθεσιν καταλεπτῶς και ἀ[ναφέρων] τὴν ἐρήμιωσιν τοῦ μοναστηρίου, ὁ κατὰ πάντα εὐσεβέστατος [Αὐθέντης και ἡγεμῶν] πάσης Οὐγγροβλαχίας, κύριος κύριος Ἰωάννης Σερμπάνος Βοεδόδας Καντακουζηνός, ἔκρινε δικαίως ἐν αὐτῷ ὁ ῥηθὲς ἐντιμότερος ἄρχων καπιτάνος κύριος Κωνσταντῖνος Φιλιππέσκουλος, ὡς κληρονόμος αὐτοῦ, και ἵνα ἔχη ἄδειαν καθιστᾶν και ἀποκαθιστᾶν ἡγουμένους και λαμβάνειν αὐτῶν λογαριασμοὺς τῶν εἰσοδημάτων και οἰκοδομεῖν και ἀξάνειν μετὰ φόβου Θεοῦ τὰ τοῦ μοναστηρίου και πέμπειν τὰ περιτεύοντα εἰς τὸ τοῦ Πωγωνάτου μοναστήριον, μηδὲν σφετεριζόμενος παρ' αὐτοῦ. Και δῆ ἦλθεν εἰς ἔργον και ἡ ἀπόφασις και ἐκατεστήσατο ἡγούμενον ἐν ἐκείνῳ ἄξιον πρὸς κυβέρνησιν. Τοῦτο δὲ ἀκούσαντες οἱ ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Πωγωνάτου ἐνασκούμενοι πατέρες, ἅτε δῆ χωρὶς τῆς ἐκεινῶν εἰδήσεως γινομένου ἡγουμένου, και ἴσως εἰς ὑπόνοιαν ἐλθόντες μήπως και τελείως ἐκβληθῶσι και τῆς δε[σπο]τείας αὐτοῦ, ἔπεμψαν ἐκ τῆς αὐτῶν ἰμνηγύρεως ἱερομόναχόν τινα Διονύσιον, ἵνα κινήσῃ ἀγωγὴν κατὰ τούτου και ἀποκαταστήσῃ ἄλλον ἐκεῖσε ἡγούμενον. Και δῆ, ἐνταῦθα διατριβούσης τῆς ἡμῶν Μετριότητος, ἐφάνη ἐνώπιον ἡμῶν ὁ ῥηθὲς ἱερομόναχος και ἐκίνησεν ἀγωγὴν κατὰ τοῦ ἄρχοντος Κωνσταντίνου, ὡς βασιλικὴ τε πατριαρχικὴ νε και σταυροπιγιακὴ οὔσα, ἐλθόντων και τῶν δύο ἐνώπιον ἡμῶν μετὰ και ἄλλων τινῶν πραγματευτῶν ἐκ τῆς Πωγωνιανῆς, και ἐθεωρήθη ἡ τούτων ὑπόθεσις καθαρῶς τε και εὐκρινῶς και ὡς ἐπομένῃ, και κατὰ πάντα δίκαιον λόγον ἐφάνη εὐλογον τοῦ εἶναι αὐτὸ μὲν ὡς και ἦν, ὑποκείμενον τῷ ῥηθέντι μοναστηρίῳ κατὰ τὴν διάταξιν και τὰ χρυσόβουλλα κτίτορος καρποῦμένῳ πάντα τὰ περισσεύοντα. Ὁ δ' ἄρχων καπιτάνος Κωνσταντῖνος,

(1) Mihalcea. V. prefața la ediția noastră a Cronicei lui Constantin Căpitanul.

(2) In Lamprides: Παντῖνος. Nu e vorba de Pană Filipeseu, tatăl lui Constantin. E confuzie cu Καπιτάνος.

κατὰ τὸ αὐθεντικὸν γράμμα, ἵνα ἡ ἐπίτροπος καὶ ἐξεταστὴς εἰς τὰ τοῦ μοναστηρίου κινητὰ τε καὶ ἀκίνητα, καὶ ἵνα λαμβάνῃ λογαριασμὸν παρὰ τῶν κατὰ καιροὺς ἡγουμένων, προστατεύοντος τοῦ ἀνωτέρω ἄρχοντος, πρὸς αὐξήσιν τῶν ἐνότων καὶ καταρτισμὸν, καὶ ἔχῃ ἄδειαν καθιστᾶν τε καὶ ἀποκαθιστᾶν ἡγουμένους μετ' εἰδήσεως μὲν τῶν ἐν τῇ Ῥούμελῃ πατέρων, εἴπερ ὁ καιρὸς οὐ φανήσεται ἐναντίος πρὸς ἐμπόδιον. Καὶ γὰρ ἄλλως περιποιεῖται ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ εἰς παντελεῖ ἑρήμωσιν ἐκ τῆς ἀμελείας καὶ ῥαθυμίας τῶν πατέρων. Οὐ μὴν δὲ ἔχειν ἄδειαν καὶ ἀρπάζειν ἐκ τῶν εἰσοδημάτων αὐτῶν ἵνα μὴ πέσῃ εἰς τὸ τῆς Ἱεροσουλίας ἔγκλημα (τὰ γὰρ ἅπαξ ἀφιερωθέντα τῷ Θεῷ τελείως ἀναπόσπαστα εἰσὶ). "Ὅστις δ' ἂν ὀψέποτε [φιλο]τάραχος ὦν καὶ φιλόδοξος φανῇ ἐναντίος τῇ ἡμετέρᾳ ταύτῃ ὀρθῇ ἀποφάσει, [παρακι]νηθεὶς καὶ βουληθεὶς ἀποστερῆσαι ταύτην τὴν ἐξουσίαν τοῦ ῥηθέντος εὐγενεστάτου ἄρχοντος καπετάνου, ὁποῖας ἂν εἴῃ τάξεις, ἱερωμένων ἢ λαϊκῶν, καὶ ὁποῖων τῶν βαθμῶν, ἢ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, λόγῳ καὶ ἔργῳ, ὡς διανοούμενος ὅλως διόλου τὴν τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου καταστροφὴν καὶ ἐφιέμενος τοῦ ἰδιοκτῆσαι καὶ σφετερίσασθαι τὰ τῷ Θεῷ μόνον προσήκοντα, ὁ τοιοῦτος, ὡς ἱερόσυλος, ἄρπαξ καὶ καταφρονητὴς τῆς δικαίας ἡμῶν ἀποφάσεως, εἴῃ ἀφωρισμένος καὶ κατηραμένος παρὰ τοῦ ἐν Τριάδι ὑμνουμένου Θεοῦ καὶ ἀσυγχώρητος, καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος καὶ τυμπανιατὸς, καὶ ὑπόδικος τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι, καὶ ἡ μερὶς αὐτοῦ μετὰ τῶν σταυρωσάντων τὸν Κύριον. Ἐπὶ γὰρ ἀσφαλείᾳ καὶ βεβαιότητι τῶν ἄνω εἰρημένων ἔγινε τὸ παρὸν ἡμέτερον γράμμα, ὑπογεγραμμένον παρὰ τῆς ἡμῶν Μετριότητος, καὶ ἐδόθη ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ.

Κατὰ τὸ ἔτος ἁχπῆ,
ἐν Μπου[χουρεστίῳ].

(*Ibid.*, p. 61 și urm.)

V.

Act al lui Duca Vodă pentru mănăstirea Sf. Ioan din București, închinată la Sf. Ilie din Ianina.

Ἴσον τῷ ἐκ τῆς βλαχικῆς διαλέκτου μεταγλωττισθέντι αὐθεντικῷ χρυσοβούλλῳ τοῦ Βοεβόδα Δούκα περὶ τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, εἰς τὴν κατὰ τὰ Ἰωάννινα ἱεράν μονὴν τοῦ Προφήτου Ἑλίου προσηλωθείσης.

Τῷ θεῷ ἐλέει καὶ χάριτι τούτων ὄλων δεσπύζοντος ἐδώκαμεν τὸ παρὸν ἡμῶν αὐθεντικὸν τῷ κατὰ τὴν Ῥούμελῃν ἐπαρχίας Ἰωαννίνων ἐν τῷ χωρίῳ ὀνομαζομένῳ Ζίτσα ἱερῷ μοναστηρίῳ, τῷ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Προφήτου Ἑλίου τιμωμένῳ, καὶ πᾶσι τοῖς ἐν αὐτῷ μονάζουσι πατράσι τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου διὰ τὸ εἶναι τὸ ἐν Βουκουρεστίῳ κείμενον ἱερὸν μοναστήριον τὸ ἐπ' ὀνόματι τῆς ἀποτομῆς τοῦ τιμίου Προδρόμου μετὰ ὅλας τὰς οἰκίας καὶ εἰσοδήματα ἀπὸ κάθε μέρος. Ἐπειδὴ καὶ αὐτὸ τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου πρὸ καιροῦ ἀνηγέρθη ἐκ θεμελίων παρὰ τοῦ Ἀνδρέα Βεστιάρη, εἰς ἡμέρας

ἄλλων πρὸ ἐμοῦ Αὐθεντῶν, τὸ ὅποσον τελειώνοντας, ἐπροικοδοτήσατο, μὲ τὰς τότε τυχούσας αὐτῷ μουσίας καὶ οὕτω τὸ ἐπροσκύνησεν εἰς τὸ ῥηθὲν μοναστήριον τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς χρείας νὰ εἶνε ἐπιστάτης καὶ φροντιστῆς οἱ ἐκ τοῦ κάτω μοναστηρίου πατέρες, στέλλοντες καὶ ἡγούμενον καὶ πατέρα ἀπὸ τὴν σύνοδον αὐτῶν κατὰ τὴν συμφωνίαν καὶ συνήθειαν ὅπου ὁ Ἀνδρέας Βεσιτιάρης, κτίτωρ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, διετάξατο. Μετὰ τὸν θάνατον δὲ τοῦ Ἀνδρέα Βεσιτιάρη ἐφάνη κτίτωρ ὁ Πρέδας Μπάνος Μπουζέσκουλος, γαμβρὸς τοῦ ῥηθέντος Ἀνδρέα Βεσιτιάρη, ὁ ὁποῖος καὶ ἐχάρισε πολλὰ καὶ εἰς αὐτὸ τὸ μοναστήριον, καὶ τὸ ἐπροικοδόμησε, καθὼς καὶ ὁ πενθερός του ἐκεῖνος, εἰς τὸν Προφήτην Ἡλίαν, κάμνοντας καὶ τὰ γράμματά του καὶ αὐθεντικὰ χρυσόβουλλα διὰ τὴν εἰς τὸν Προφήτην Ἡλίαν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου προσήλωσιν καὶ διὰ νὰ εἶνε ἡ συμφωνία καὶ τῶν δύο μοναστηρίων στερεὰ καὶ ἀμετακίνητος, καὶ οὕτω τὸ ῥηθὲν μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου διὰ παντὸς κείμενον εἰς τὴν φροντίδα, στέλλοντες ἐκεῖθεν ἡγούμενον καὶ πατέρα διὰ νὰ λαμβάνουν τὰ συνειθισμένα, κατὰ τὴν συμφωνίαν τῶν ἀρχόντων κτιτόρων, ὅπου ἔκτοτε ἔκαμαν, ἕως τώρα. Μετὰ παρέλευσιν δὲ καιροῦ, ἀκολουθώντας πολλὰ ἀκαταστασίαι ἐδῶ εἰς τὴν Τζάραν, τότε ἐχάθησαν ὅλα τὰ γράμματα ὅλων τῶν μουσιῶν τῶν παρὰ τῶν κτιτόρων δοθέντων εἰς τὸ ῥηθὲν μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου· ἐχάθησαν πρὸς τοῦτοις καὶ τὰ προσηλωτικά γράμματα τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου.

Ὅθεν τώρα, εἰς τὰς ἡμέρας τῆς Αὐθεντίας μου, μὲ τὴν πρὸς ἡμᾶς χάριν τοῦ Ἁγίου Θεοῦ καὶ μὲ τὸν ὀρισμὸν τοῦ τιμιωτάτου Βασιλέως τῆς βλαχικῆς Αὐθεντίας, ἐλθόντες ἔμπροσθεν ἡμῶν ὁ Λεόντιος ἡγούμενος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πατέρες, μᾶς ἐβεβαίωσαν δι' αὐτὸ τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ὅτι εἶνε προσκυνημένον εἰς τὸν Προφήτην Ἡλίαν καὶ ἕως τώρα ὅλον ἀπὸ ἐκεῖ ἔρχονται ἡγούμενοι καὶ πατέρες, λαμβάνοντες τὸ ἀντίτι των κατὰ τὴν συνήθειαν, χωρὶς κανένα ἐμπόδιον. Γράμματα ὅμως δὲν ἔχουσιν, ὅτι ἐχάθησαν ἐν καιρῷ ἀκαταστασιῶν. Θέλοντες δὲ καὶ ἡμεῖς ἵνα τοὺς γίνῃ αὐθεντικὸν χρυσόβουλλον κατὰ τὴν συμφωνίαν τῶν τότε ἀρχόντων κτιτόρων τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, καὶ διὰ νὰ βεβαιωθῶμεν, ἐρευνῶντες δι' αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν, πολὺ καλὰ ἐρωτήσαμεν ὅλους τοὺς τιμιωτάτους ἀρχόντας τοῦ Ντιβανίου μας, καὶ ἐβεβαιώθημεν ὅτι εἶνε προσκυνημένον εἰς τὸν Προφήτην Ἡλίαν. Εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν εὐρισκόμενος ἐδῶ εἰς τὴν Αὐθεντίαν μας καὶ ὁ Μητροπολίτης τῶν Ἰωαννίνων, Κύριλλος, ἐμαρτύρησε καὶ ὁ ἴδιος ὅτι εἶνε προσκυνημένον τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ. Ὅθεν κατὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἀνεκαινίσσαμεν καὶ ἐδυναμώσαμεν μὲ τὸ παρὸν ἡμῶν αὐθεντικὸν χρυσόβουλλον διὰ νὰ εἶνε τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῷ ἱερῷ μοναστηρίῳ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ πρὸς πορισμὸν καὶ βοήθειαν τῶν ἐκεῖσε πατέρων καὶ δι' ἐνδυμασίαν αὐτῶν, ἡμῖν δὲ καὶ τοῖς μακαρίταις γονεῦσιν ἡμῶν μνημόσυνον αἰώνιον, ὁμοίως καὶ οἱ μεθ' ἡμᾶς, ὅποσον Αὐθέντην δηλονότι ἤθελεν ἐλεήσει ὁ Θεὸς μὲ τὴν Αὐθεντίαν τῆς Τζάρας ταύτης, τὸν παρακαλοῦμεν ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ν' ἀνακαινίση καὶ ἐδυναμώσῃ αὐτὸ τὸ αὐθεντικὸν μας χρυσόβουλλον κατὰ τὴν συμφωνίαν καὶ τὴν στάσιν τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ καθὼς τὸ ἐσυμφώνησαν καὶ τὸ

κατέστησαν οί κτίτορες αὐτοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, κύριος ὁ Θεὸς νὰ τὸν τιμήσῃ, τὸν ἐλέησῃ καὶ νὰ τὸν στερεώσῃ εἰς τὴν Αὐθεντίαν του, καὶ τιμὴν νὰ ἔχῃ ἀπὸ τὸν Θεὸν αἰώνιον, καὶ συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ, καὶ ἔλεος τῆς Αὐθεντίας του· καὶ αἱ πράξεις αὐτοῦ νὰ εἶνε τιμημέναι.

Νιάγος Μέγας-Μπάνος; . . . Μέγας Βόρνικος, Κύρκος Μέγας-Λογοθέτης, Χρήζας Μέγας-Βεστιάρης, Λασκαράκης Μέγας-Σπαθάρης, Στουγιάν Μέγας-Κλοτσιάρης, Γεωργάκης Μέγας-Ποσιέλνικος, Κορούσις Μέγας-Παχάρνικος, Ἀλέξανδρος Μέγας-Στόλνικος, Ῥαδοῦλ Στιρμπέις Μέγας-Κόμισος· καὶ Δημητράσκος ὁ δεῦτερος λογοθέτης, ὁ γράφας ἐν Βουκουρεστίῳ, Μαΐου 18' ζρπγ'.

(Ibid.)

VI.

Act al lui Constantin-Vodă Brâncoveanu pentru aceiaș mănăstire.

Τῇ δωρεᾷ καὶ χάριτι τοῦ Ἁγίου Θεοῦ τοῦ δεσπόζοντος τὴν γῆν ἐδώκαμεν τὸ παρὸν ἡμῶν αὐθεντικὸν χρυσόβουλλον τῷ κατὰ τὴν Ῥούμην, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἰωαννίνων, εἰς τὸ χωρίον Ζίτσαν καλούμενον κειμένῳ ἱερῷ μοναστηρίῳ, τῷ τιμωμένῳ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ καὶ πᾶσι τοῖς ἐκεῖσε [ἀσχοομένοις] πατράσι διὰ νὰ εἶνε τὸ ἐν Βουκουρεστίῳ κείμενον ἱερὸν μοναστήριον τὸ τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ μὲ ἔλας τὰς μουσίας αὐτοῦ καὶ εἰσοδήματα, ἀπὸ ἔλα τὰ μέρη, καθότι αὐτὸ τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου ἀνηγέρθη ἐκ θεμελιῶν πρὸ πολλοῦ παρὰ τοῦ Ἀνδρέα Βεστιάρη, ἐν ἡμέραις ἄλλων Αὐθέντων, καὶ μετὰ τὸ κτίσαι αὐτὸ καὶ τελειῶσαι ἐπρωικοδοτήσατο αὐτὸ μὲ χαρίσματα τὰ τυχόντα, καὶ κατὰ τοῦτο ἦτο προσκυνημένον εἰς τὸ βῆθὲν μοναστήριον τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, διὰ νὰ εἶνε οἱ ἐκεῖσε πατέρες ἐπιμεληταὶ καὶ φροντισταὶ εἰς κάθε χρεῖαν τοῦ ἐνταῦθα μοναστηρίου, στέλλοντες ἡγούμενον ἑμοῦ καὶ πατέρας ἀπὸ τὴν σύνοδόν τους, ἐδῶ εἰς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην, κατὰ τὴν συμφωνίαν καὶ συνήθειαν ὅπου εἶχε κάμει ὁ Ἀνδρέας Βεστιάρης. Ἐχάρισε πρὸς τοῦτοις καὶ ὁ Πρέδας Μπάνος Μπουζέσκουλος εἰς αὐτὸ τὸ μοναστήριον πολλὰ ἀπὸ ἔλα, καὶ τὰ προσεκύνησεν ἐκεῖ, εἰς τὸν Προφήτην Ἡλίαν, κάμωντας καὶ γράμματα καὶ χρυσόβουλλά του διὰ τὴν προσήλωσιν ταύτην, διὰ νὰ ἡμπορῇ νὰ εἶνε ἡ συμφωνία αὐτῶν στερεὰ διὰ παντός. Καὶ οὕτως ἦτο αὐτὸ τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου εἰς τὴν φροντίδα καὶ λογαριασμὸν τοῦ κάτω μοναστηρίου· ἐξ οὗ ἤρχοντο καὶ ἡγούμενοι ἐκεῖθεν ἀπεσταλμένοι καὶ διορισμένοι καὶ πατέρες λαμβάνοντες τὸ συνειθισμένον ἐτήσιον ἀπ' ἐδῶ, κατὰ τὴν συμφωνίαν τῶν ἀρχόντων κτιτόρων, ὅπου ἀνωτέρω γράφομεν, ἀπὸ τότε ἕως τώρα. Μετὰ ταῦτα δέ, μὲ τὸ νὰ ἠκο[λοῦ]θησαν πολλοὶ ἀκαταστασίαι ἐδῶ εἰς τὴν Τζάραν, ἐχάθησαν ἔλα τὰ γράμματα τὰ παρὰ τῶν κτιτόρων δοθέντα διὰ ταῖς μουσίας τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου. Ἐχάθησαν πρὸς τοῦτοις καὶ τὰ προσηλωτικὰ γράμματα, καὶ διὰ τοῦ μακαρίτου Αὐθέντου Δούκα Βοεβόδα ὁ τότε ἡγούμενος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, Λεόντιος ὀνόματι, μὲ τοὺς λοιποὺς πατέρας,

παρασταθέντες ἔμπροσθεν τοῦ Δούκα Βοεβόδα, ἀνέφερον ὅτι τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου εἶνε προσκυνημένον εἰς τὸν Προφήτην Ἡλίαν καὶ πάντοτε ἀπὸ ἐκεῖ ἤρχετο ἡγούμενος ἐδῶ καὶ πατέρες λαμβάνοντες τὸ συνειθισμένον ἐτήσιον ἀνεμποδίστως, τὰ γράμματα ἰδίως τῆς προσηλώσεως, ὅπου εἶχον, ἐχάθησαν ἀπὸ τὰς ἀκαταστασίας. Καὶ ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν μακαρίτην Δούκα Βοεβόδαν κατὰ τὴν συμφωνίαν ὅπου εἶχον ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας κτίτορας περὶ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου. Κατὰ τοῦτο θέλοντας ὁ μακαρίτης Δούκας νὰ βεβαιωθῇ περὶ αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως, ἠρώτησεν ὅλους τοὺς ἄρχοντας τοῦ Διθανίου, καὶ πολὺ καλὰ τὸν ἐβεβαίωσαν ὅτι τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου εἶνε προσκυνημένον εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, τὸ ὄν κατὰ τὴν Ρούμελην. Τυχόντος δὲ τότε ἐδῶ καὶ τοῦ ἀρχιερέως Κυρίλλου ὀνόματι, ἔμπροσθεν τοῦ μακαρίτου Δούκα Βοεβόδα, ὡμολόγησεν ὅτι οὕτως ἔχει. Καί, οὕτω βεβαιωθείς τὰ περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ἔδωκεν αὐτοῖς χρυσόβουλλον, τὸ ὅποιον εἶδομεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὰς χεῖρας τῶν πατέρων ἀπ' αὐτὸ τὸ ρηθὲν μοναστήριον. Ὅθεν καὶ ἡμεῖς ἀνεκαινίσσαμεν καὶ ἐπεκυρώσαμεν τὴν προσήλωσιν ταύτην μὲ αὐτὸ τὸ αὐθεντικὸν ἡμῶν χρυσόβουλλον διὰ νὰ εἶνε τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ πρὸς βοήθειαν, περιποίησιν καὶ ἐνδυμασίαν τῶν ἐκεῖσε μοναζόντων πατέρων. Ὅμοίως καὶ οἱ καθ' ἡμᾶς Αὐθένται, ὅποιον δηλονότι κύριος ὁ Θεὸς ἤθελεν ἐλεήσει νὰ εἶνε Αὐθέντης καὶ ἐξουσιαστής τῆς Βλαχίας, τὸν παρακαλοῦμεν ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ νὰ ἀνακαινίσῃ καὶ ἐπικυρώσῃ αὐτὸ τὸ χρυσόβουλλον τῆς Αὐθεντίας μου κατὰ τὴν αὐτὴν συμφωνίαν καὶ στάσιν τοῦ ἁγίου μοναστηρίου τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, καθὼς τὸ ἐσυμφώνησαν καὶ τὸ ἀπεκατέστησαν οἱ κτίτορες τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, τὸν ὅποιον ὁ Κύριος νὰ τιμήσῃ καὶ νὰ στερεώσῃ εἰς τὴν Αὐθεντίαν του, καὶ τιμῇ νὰ ἔχῃ ἀπὸ τὸν Θεὸν αἰώνιον καὶ συγχώρησιν ὅλων τῶν ἁμαρτιῶν του, καὶ τῇ Αὐθεντίᾳ του ἔλεος καὶ ἀνάπαυσιν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ αἰώνιον. Ἀμήν. Ἐπεκυρώσαμεν δὲ τὸ παρὸν μας χρυσόβουλλον μὲ ὄλην τὴν Σύγκλητον καὶ πιστοὺς ἄρχοντας τοῦ Διθανίου μας.

Πάν Κόρνος Μπραϊλόης, Μέγας-Μπάνος, [πάν Στρώϊε] Λεορδάνος, Μέγας-Βόρνικος, πᾶν Νικόλαος Ρουντάνος, Μέγας-Λογοθέτης, πᾶν Μιχάλης Καντακουζηνὸς Μέγας Σπαθάριος, πᾶν Σερμπᾶν Γρητζιᾶν Μέγας-Βεστιάρηης, πᾶν Κωνσταντῖνος Τζορογκιρλᾶν Μέγας-Κλουτζιάρης, πᾶν Δημητράκης Καραμανλῆς Μέγας-Ποστέλνικος, πᾶν Βέργος Μέγας Παχάρνικος, πᾶν Ράδουλος Ἰσβοράνος Μέγας-Στόλνικος, πᾶν Σερμπᾶν Καντακουζηνὸς Μέγας-Κόμισος, Πᾶν Γεώργιος Μέγας-Κλουτζιάρης, πᾶν Κωνσταντῖνος Κωρπᾶνος Μέγας-Πιτάρης.

[Στέφανος?] Καντακουζηνὸς, δεῦτερος λογοθέτης.

Ἐγράφη τὸ παρὸν χρυσόβουλλον ἐν τῇ αὐθεντικῇ ἡμῶν καθέδρᾳ, τῷ Βουκουρεστίῳ, τῷ ἐνάτῳ χρόνῳ τῆς Ἡγεμονίας μου.

Κεσᾶρ λογοθέτης ἀπὸ Βουκουρέστι, ἐν ἔτει ἀπὸ Ἀδὰμ ρζςς', ἀπὸ Χριστοῦ δὲ τῷ 1697, Νοεμβρίου 8.

(*Ibid.*, pp. 64—6.)

VII.

Act al lui Șerban-Vodă Cantacuzino, prin care
dă mănăstirii Brodeț, la Policiana, un venit de 200 de lei pe an,
ce se vor lua de egumenul bucureștean dela Sf. Spiridon.

Οἱ ἐργαζόμενοι τὰς ψυχικὰς ἀρετὰς καὶ ἔργα θεάρεστα οὐ μόνον εἰς αὐτὴν τὴν
ζωὴν τιμῶνται καὶ εὐφημίζονται, ἀλλὰ καὶ μετὰ θάνατον ἀφθαρτον διαμείνει τὸ
ὄνομα αἰώνιον, καὶ αἱ ψυχαὶ αὐτῶν ἐν ταῖς μοναῖς τῶν δικαίων συναυλιζονται.
Τούτων ἐπέχει τὴν τάξιν ἢ πρὸς τοὺς πένητας γινομένη ἐλεημοσύνη, μάλιστα δὲ ἢ
πρὸς τοὺς θεοὺς ναοὺς καὶ ἱερὰ μοναστήρια ἐπανατεινομένη.

Διόπερ καὶ γὰρ, ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Σερμπάνος Βοεβόδας, ζῆλον θεῖον ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ
καρδίας ἔχων καὶ ὑπερβολικὴν εὐλάβειαν εἰς τὴν ὑπεραγίαν θεοτόκον καὶ ἀειπάρθενον
Μαρίαν, ἧς ἡ μνήμη εὐρίσκεται εἰς τὸ ἱερὸν καὶ σεβάσιμον μοναστήριον τοῦ χωρίου
Πολύτσιανης, ἐπονομαζομένου Μπροδέτζι, τὸ ὅποιον μοναστήριον ὑπόκειται εἰς τὴν
ἐπαρχίαν Δρυϊνουπόλεως, ἀκούοντας καὶ ἡ Αὑθεντία μου ὅτι τὸ ῥηθὲν μοναστήριον
εὐρίσκεται εἰς πολλὴν ἔνδειαν καὶ πτωχείαν, προηρέθη ἡ ἐμὴ Αὑθεντία καὶ εὐπλα-
γχνίσθη καὶ ἔδωκε τὸ παρὸν χρυσοβούλλον καὶ τίμιον τῆς Αὑθεντίας μου εἰς τὸ ῥηθὲν
ἱερὸν μοναστήριον, διὰ [νὰ] ἔχη νὰ παίρνη ἔλεος ἀπὸ τὴν ἐμὴν Αὑθεντίαν τὸν καθέκα-
στον χρόνον γρόσια διακόσια, 200, τὰ ὅποια ἄσπρα ἐδιώρισα νὰ δωθοῦν ἀπὸ τὸ
αὐθεντικὸν ἄλας ὄλα, ἀπὸ τοὺς κατὰ καιρὸν καμαρασαίους τῶν ὀκνῶν, ἔξω ἀπὸ τὴν
σοῦμαν τῆς ἀγορᾶς τῶν ὀκνῶν, καὶ διὰ νὰ μὴ κοπῆ τοῦτο τὸ ἔλεος ἢ νὰ γένη κανὲν
κακὸν ἐμπόδιον εἰς τὸ νὰ ὑπάγη αὐτὸ τὸ ἔλεος εἰς τὸν καιρὸν του ἐκεῖ εἰς τὸ
ῥηθὲν μοναστήριον, διορίζει ἡ ἐμὴ Αὑθεντία ἐπίτροπον καὶ φροντιστὴν τὸν κατὰ
καιροὺς ἡγούμενον τῆς ἱεράς καὶ ἀρχιερατικῆς μονῆς ἐπονομαζομένης τοῦ ἐν ἀγίοις
πατρὸς ἡμῶν Σπυρίδωνος τοῦ θαυματουργοῦ, ἡ ὁποία ἁγία μονὴ εὐρίσκεται εἰς
τὴν ἐδῶ πόλιν τοῦ Βουκουρεστίου, διὰ νὰ φροντίξῃ ὁ ῥηθεὶς ἡγούμενος καὶ νὰ παίρνη
αὐτὸ τὸ διωρισμένον ἔλεος κατ' ἔτος ἀπὸ τοὺς καμαρασαίους τῶν ὀκνῶν κατὰ τὸν
Μάρτιον μῆνα, καὶ διὰ μέσου χρησίμων ἀνθρώπων καὶ ἀξιοπίστων νὰ στέλνῃ εἰς
τὸ ἱερὸν καὶ σεβάσιμον μοναστήριον τοῦ χωρίου Πολυτσίανης, τὸ ἐπονομαζόμενον
Μπροδέτζι, νὰ δίδηται εἰς χεῖρας τῶν ἐκεῖσε πατέρων, νὰ παίρνουν ἀπὸ τὰς χει-
ράς των ἀπόδειξιν πρὸς τὸν ἡγούμενον τῆς ἐνθάδε ἱεράς μονῆς τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος.
Διὰ τοῦτο ἔδωκεν ἡ ἐμὴ Αὑθεντία τὸ παρὸν χρυσοβούλλον εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ
χωρίου Πολύτσιανης διὰ νὰ παίρνη αὐτὸ τὸ ἔλεος κάθε χρόνον ἀδιακόπως καὶ
ἀνεμποδίτως, νὰ εἶνε πρὸς σύστασιν καὶ διατήρησιν τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου, τῆς ἐμῆς
Αὑθεντίας καὶ τῶν μακαρίων γονέων μου καὶ πάππων μου, εἰς μνημόσυνον αἰώνιον.
Λοιπὸν παρακαλοῦμεν καὶ τοὺς ἄλλους Αὑθέντας, ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφοὺς, οὐστυνας
Κύριος ἡμῶν καὶ Θεός, ἀπείρω αὐτοῦ θεῖου ἑλέει, ὕστερον ἀπὸ λόγου μου θέλει
ἐλπίζει (sic) νὰ εἶνε Αὑθένται καὶ ἡγεμόνες τῆς Τζάρας ταύτης Οὐγγροβλαχίας, καὶ
ἐκ τοῦ γένους ἡμῶν, καὶ ἐξ ἄλλου γένους, καὶ ἡ αὐτῶν Αὑθεντία νὰ ἀνανεώσωσι καὶ
ἐπικυρώσωσιν αὐτὸ τὸ ἔλεος διὰ τίμιον χρυσοβούλλον τῆς αὐτῶν Αὑθεντίας, ἵνα καὶ

τὰ ἐλέη αὐτῶν εὐπρόσδεκτα εἶνε παρὰ τῷ Θεῷ καὶ ὑπὸ ἄλλων Αὐθεντῶν κεκυρωμένα, ὅπως κύριος ὁ Θεὸς χάριση αὐτοῖς τὰς αὐτῶν ἡγεμονίας εὐτυχεῖς. Καὶ ἐπεκύρωσεν ἡ ἡμετέρα Αὐθεντία τὸ παρὸν χρυσόβουλλον μετὰ καὶ τῆς βουλῆς τῶν τιμιωτάτων καὶ πιστῶν μεγάλων ἀρχόντων τῆς ἐμῆς Αὐθεντίας. *ζρηγή, Μαρτίου α', ἐγράφη τὸ παρὸν ὑπὸ Θωμᾶ λογοθεσέλου τοῦ Διδανίου, ἀρχοντος Δουδεσκούλου (1) Μεγάλου-Μπάνου, Κωνσταντίνου Βραγκοβάνου Μεγάλου-Λογοθέτου, καὶ ὑπεγράφη ὑπὸ τῶν ἀρχόντων:

- *ἀρχοντος Κωνσταντίνου Κρετζουλέσκουλου Μεγάλου-Σπασθαρίου,
- *ἀρχοντος Στεφάνου Βακαρέσκουλου Μεγάλου-Κλουτζιάρη,
- *ἀρχοντος Ἰωαννάκη Χρυσοσκώλου Μεγάλου-Ποστελνίκου,
- *ἀρχοντος Θωμᾶ Μπαληανοῦ Μεγάλου-Παχαρνίκου,
- *ἀρχοντος Γρηγοράσκου Γκίκα Μεγάλου-Κομίσου,
- *ἀρχοντος Ματθαίου Ῥωσσαί[τ]ου Μεγάλου-Στολνίκου,
- *ἀρχοντος Ἰωαννάκη Χαλεπλή Μεγάλου-Κλουτζιάρη.
- *ἀρχοντος Σταύρου Μεγάλου Πιτάρη καὶ ἐπιστάτου.
- *ἀρχοντος Κωνσταντίνου Βραγκοβάνου Λογοθέτου.
- *ἀρχοντος Μπαρμπούλου Βακαρέσκουλου Μεγάλου-Βεστιάρη.

ΣΕΡΜΙΑΝΟΣ

Βοεβόδας καὶ Ἡγεμὼν πάσης Οὐγγροβλαχίας (2).

(Ibid., pp. 66—7.)

(1) La Lamprides: διδασκάλου.

(2) Traducerea acestor acte va apărea, cu originalul, în vol. XIV din colecția Hurmuzaki, partea I.

